Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزى

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ, 1412 ЙИЛ, МУҲАРРАМ, 8-КУН.
ШАМСИЙ, 1370 ЙИЛ, АСАД, 1-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январда таваллуд топган | 1991 йил 20 июль, шанба, 138-сон | НАРХИ обуначига 7 тийин, сотувда 10 тийин.

Депутат ҳисоботи

ҲАЛОЛЛИК

ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ МИРЗАЧЎЛ РАЙОН СОВЕТИ РАИСИ, РАЙОН ПАРТИЯ КОМИТЕТИНИНГ БИРИНЧИ КОТИБИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ХАЛҚ ДЕПУТАТИ БЕГИМҚУЛ СЕРИКОВ БИЛАН МУСОҲАБА

— Бегимқул ака, аввалambор қандай қилиб депутат бўлганингиз ҳақида қисқача сўзлаб берсангиз.

— У пайтлари Султон Сегизбоев номли давлат хўжалиги директори эдим. Ўзбекистон ССР халқ депутатлигига Абай номли хўжалик директори Абдураҳмон Оқилбоев иккимиз баравар бир округдан номзодларимизни қўйдик. Кейин мен 68 фоиз овоз олиб, сайландим.

— Ҳозир Абдураҳмон ака билан муносабатларингиз қандай!

— Доимгидай.

— Кўнгил совиш бўлмадими!

— Нега энди? Сайловчилар билан учрашув пайти икковимиз доим бирга юрдик. Борди-келдимиз узилгани йўқ. Тўғри, баъзилар орамизда нифоқ чиқаришга уринишди, аммо мен бунга эътибор бермадим. Абдураҳмон оға ҳам.

— Сайловда ютиб чиқишингизга ишонармидингиз!

— Яхши ният — ярим давлат. Қочган ҳам, қувган ҳам худо дейди. Қолаверса, 1978—1985 йиллари шу районда раҳбар, кейинги тўрт йил давомида эса Сегизбоев номли хўжаликда директор бўлиб юриб, район шароитини яхши тушунардим.

— Депутат сифатида қандай топшириқларни бажардингиз ва бажараяпсиз!

— Умуммамлакатни қамраган танглик, албатта, бизни четлаб ўтаётгани йўқ. Ана шундай бир шароитда депутатлик топшириқларини бажариш қийинлашиб кетди. Мисол учун ичимлик сув масаласи бизда район бўйича оғир. Уни ҳал қилиш учун эса темир ва чўян қувурлар керак. Қувур эса йўқ. Бевосита заводлар билан мол айирбошлаш эвазига шартнома тузаяпмиз. Ҳамманинг дарди бўлмиш газлаштириш масаласида ҳам шундай ҳол. 21, 21«а» давлат хўжаликлари тўлиқ газлашмаган. 5-боғдорчилик совхозига газ, сув етиб борган бўлса-да, у айрим хонадонларга ўтказилмаган. Қурувчилар эса ўз вақтида бу объектларни тўлиқ топшириб кетишган. Чала қолган ишларни битиришга энди хоҳиш ҳам, пул ҳам йўқ. Қай бирини айтасиз: дала шийпонлари қурганмиз, аммо 4—5 минг сўмни қизғаниб, уларнинг аксариятини электрлаштирмаганмиз. Электр токи йўқ жойда қиш куни ҳеч ким турмайди... Ҳар йили ҳар бир шийпон учун 4—5 минг сўм чиқим қилишга тўғри келади. Бу муаммони «Партия XXIV съезди» давлат хўжалигида кўтаришди. Бу ҳам барча чўл хўжаликларига тегишли дард. Автобус қатновидан, қурилишларнинг сифатсизлигидан, мактаб кийими, дафтар етишмаслигидан, янги иморат учун қурилиш ашёлари магазини йўқлигидан, қишлоқ шифохонаси учун автомашина беришмаётганидан шикоят қилишади.

— Уларни уддалаяпсизми!

— Қисман бажаришга эришдим. Директор бўлиб ишлаётганимда район раҳбарларидан талаб қилиб, бу муаммоларни район сессиясининг кун тартибига қўйдирган эдим. Шу йил март ойидан районга ишга ўтганимдан сўнг бу юмушлар ўз гарданимга тушди.

— Айтишларича, сиз ишда жуда қаттиқ ҳисоб-китоб олиб борар эмишсиз.

— Ҳисобсиз дунёнинг ўзи йўқ. Нон, ун масаласини раҳбар бўлиб, илгарилари ҳеч бир мажлис кун тартибига қўймаган эдик. Энди... биз Қозоғистон билан чегарадошмиз. Уларда ун нархи ошиб кетди, биз эски нархни сақлаб қолдик. Ҳар қанча назорат қилмайлик, ун, нон маҳсулотларининг бир қисми чегарадан ўтиб кетяпти. Ҳеч кимни тўхтатиб қололмайсан, қариндош-уруғчилик, мусулмончилик дегандай... ҳар бир одам машинасига бир қопдан ун солиб ўтса ҳам... Қозоғистонда яшовчи кўп кишилар бизнинг қурилиш ташкилотларимизда ишлашади, ҳар куни хизмат автобусида қатнашади. Майли, уларга ун бермайлик, улар ҳам ҳар куни... дейлик ҳар биттаси иккитадан булка нон олиб ўтади. Бундай қатновчилар сони 200—300 атрофида... Э-э, бу ҳисоб-китобларни юритишга ҳам уяласан одам, аммо мажбурсан.

— Сиз нима деб ўйлайсиз, чегарага мелиса қўйиш билан муаммо ҳал бўладими!

— Йўқ, бу аҳволда узоқ чидаш беролмаймиз. Ун нархини қўшнилар билан бир хил белгилашимиз лозим. Ё улар эски нархга тушишсин, ё...

— Бу ёғини айтманг Бегимқул ака! Ҳозир бизни нафақат ун, нон масаласи қийнаяпти. Бўғиздан олган бошқа нарсалар ҳам кўп.

— Бозор иқтисодиётини айтаяпсиз, агар янглишмасам. Биз... токи, ўз хом ашёмизни ўзимиз тайёр маҳсулот даражасига етказмасак, ишимиз ўнгланмайди. Битта хом терини 10—15 сўмга олиб кетишиб, пўстин, қилиб ўзимизга 1000—2000 сўмдан қайтариб сотишаётганди. Шу даражага етгандик. Пахтадаги аҳволимиз-чи? Яқинда биз Хитойга бориб келдик. Ўрганса арзийдиган кўп иқтисодий тадбирлари бор экан. Улар ерни тўлиқ деҳқонларга бўлиб беришипти. Четдан келадиган буғдойга ишонманглар, ўзларингни ўзларинг таъминланглар, дейишган. Икки йилда қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари тайёрлаш муаммосининг кўп жиҳатлари шу тарзда ҳал этилган. Ер унумдорлиги кескин ошган.

— Биз ҳам шундай қилсак бўлмайдими!

— Қийин-ов бизда! Ерни бўлиштиришга ҳали вақт бор. Ҳозир Президент фармонига кўра берилаётган 25 қадоқ ерни кўплар эплай олишмаяпти-ку! Қўл кетмондан чиқиб кетган-да! Бундан ташқари... Хитойда чет эл капиталига чегаралар тўлиқ очилипти. Сингапур, Гонконг, Қурия, Япония қатор-қатор корхоналарни ишга туширган.

— Демак, биз ҳам чегараларни очишимиз керакми!

— Ҳа, ўзга имкон йўқ. Биз Хитойнинг «Луйсин» компанияси билан келишиб, 5-боғдорчилик хўжалигида консерва линияси қурадиган бўлдик. Иш юришса, алоқаларни ривожлантирамиз. Хўл мевани тўлиқ қуритиб сотиш учун ускуналар харид қилиш борасида музокаралар юритаяпмиз. 1985 йилгача иккита вино заводимиз бор эди, ичкиликбозликка қарши кураш баҳонасида улар тугатилди, оқибат кўплаб узумзор ҳам кундаков қилиб ташланди. Энди уларни тиклаяпмиз. Майда корхоналар очаяпмиз, одамлар бир жойга танда қўйиб яшаши, бола-чақасининг келажагидан хотиржам бўлиши учун аввало уй-жой керак. Ўз навбатида қурилиш учун ёғоч-тахта зарур... Биз шу масалани ҳал қилаяпмиз. Бундан ташқари, ҳар бир хўжаликда ғишт цехларини ишга тушираяпмиз. Пойдеворчилар бригадаларини тузганмиз. Хом ашё ўзларидан, айтганингиздай қилиб беришади, ярим пулини ўзингиз, ярим пулини хўжалик тўлайди. Район советининг раёсат мажлисида шунга қарор қилганмиз.

— Районда Президент фармонлари қандай бажарилаяпти!

— Бу йил ўзимизни ўзимиз буғдой билан тўлиқ таъминлаймиз. Бу буғдойни янчадиган тегирмонлар ҳам ўзимизда. Мазкур йилнинг иккинчи ярмидаги сессияларда ва раёсат мажлисларида соғлиқни сақлаш, аёллар турмуш тарзи ва меҳнатини ижтимоий таъминлаш, оналик ва болаликни ҳимоя қилиш доимий комиссиясининг ҳисоботини эшитамиз, Улуғ Ватан уруши қатнашчилари ва ногиронларига имтиёзлар берилиши масаласи кўриб чиқилади, аҳолини қорамол, ем-хашак билан таъминлашни ҳам эсдан чиқармадик. 7 июнь куни бўлиб ўтган сессиямизда деҳқончилик саноати уюшмаси район кенгашининг ҳисоботини тингладик, тегишли қарорлар қабул қилдик. Қишлоқларимизда 5142 хўжалик бўлиб, барчаси шахсий томорқаларга эга. Ушбу томорқалар учун ўтган йили 1079 гектар сувли ер ажратилиб, эндиликда район бўйича етиштирилаётган озиқ-овқат маҳсулотларининг 40 фоизи унинг ҳиссасига тўғри келаяпти. 24 фермер хўжаликда 224 бош қорамол боқилиб, ўтган йили улар 10 тонна гўшт, 252 тонна сут тайёрлашди. Бу ўз навбатида район бўйича етиштирилган жами маҳсулотнинг 7 ва 55 фоизига тенг. Биз фермерлар ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш учун ташаббус кўтариб чиққан кишиларни қўллаб-қувватлаяпмиз. Аҳолига арзон нархларда 373 бош қорамол, 6000 жўжа, 200 бош чўчқа сотилди. Тўғри, «Партия XXIV съезди» ва Абай номли хўжаликларда қорамолни асосан хўжаликничг зооветеринария хизмати мутахассислари харид қилиб олишибди. Баъзи қишлоқ ижроқўмлари фаол ишламаганлиги, қорамолни кимга сотиш кераклиги тўғрисида керагича ғамхўрлик қилмаганлиги оқибатида шундай ҳол юз берган. Биз бунга тегишли баҳо бердик. Деярли барча хўжаликларда томорқа учун ажратилган айрим ерлар бекор туриб қолмоқда. Қишлоқ совети ижроқўми бу борада ўз сўзини айтиши, Президент фармонига биноан иш юритилишини йўлга қўйиши лозим.

— Сиз районда икки лавозимни эгаллаб турибсиз. Айтингчи, кўпроқ биринчи котибмисиз, ё совет раисимисиз!

— Албатта кўпроқ совет раисиман.

— Қай жиҳатларда!

— Юқорида мен санаб ўтган барча масалаларда.

— Ундай бўлса, биринчи котиб сифатида фаолиятингиз!

— Инсон баҳосини, қадр-қимматини оширишга, уни қўллаб-қувватлашга катта аҳамият беряпмиз. Ўқиши, ишлаши, дам олиши, ҳуқуқий ҳимояланиши учун курашаяпмиз. Бозор иқтисодиётига ўтиш олдидан семинарлар ташкил этдик.

— Район партия комитети район советига раҳбарлик қилмаяптими!

— Йўқ. Райком ўз фикрларини район советида ишлайдиган коммунист депутатлар орқали ўтказаяпти.

— Россияда Коммунистик партияга путур етди. Бизда-чи! Сизнинг фикрингиз!

— Яхшидан шарофат, ёмондан касофат, деган гап бор. Россияда эсган ҳар қандай шамолнинг шабадаси бизгача етиб келиши ҳам мумкин эди. Аммо, менимча, Ўзбекистон Компартияси ўз вақтида, ҳушёр тортди, тегишли чораларни кўрди. Унинг ҳозирги Ҳаракат дастури давримизга мос, бозор иқтисодиёти шароитидан келиб чиқиб тузилган, мен уни тўла қўллаб-қувватлайман.

— «Бирлик», «Эрк» ва бошқа норасмий ташкилотларга муносабатингиз!

— Уларнинг халқ орасида нотинчлик қўзғаш, митингбозлик усулларига қаршиман.

— Ҳозирги кунда мамлакатимизда миллий муаммолар аксарият кескин бўлиб турипти...

— Ҳа, вилоят бўйича бу борада бизнинг район ўта мураккаб: қирқдан ортиқ миллат вакили яшайди. Шу сабабли доимо аҳоли орасида тарғибот-ташвиқот олиб борамиз, ҳеч кимнинг кўнглини қолдирмасликка уринамиз. Бизда миллий негиздаги бирон нохуш ҳол қайд этилмаган.

Қандай замон бўлмасин одамни ҳалол меҳнат асрайди. Ҳалол бўлайлик! Бировнинг ҳақига кўз олайтирмайлик, етим-есирнинг бошини силайлик, тинчликни асрайлик, ўшанда тинчлик ҳам бизни асрайди.

Суҳбатдош: А. МАМАРАСУЛОВ, «Халқ сўзи» мухбири.

ФАРҒОНА ВИЛОЯТИ. Табиий офатдан қаттиқ шикастланган Киров районидаги «Октябрь 40 йиллиги» колхози далаларига «жон» кира бошлади. Пахта майдонларининг катта қисмини лойқа босган, ниҳоллар шамол таъсирида пайҳон бўлган эди. Деҳқонларнинг қалб қўри, фидокорона меҳнатигина нобуд булаётган ниҳолларга қайта ҳаёт бағишлади. Пахтакорлар табиат қийинчиликларига қарамай жорий йилда 10 минг тонналик оқ олтин хирмони яратиш ниятидан қайтганлари йўқ. Шу мақсадда далаларда 2 мингдан зиёд киши тер тўкаяпти.

СУРАТДА: «Париж Коммунаси» номидаги бўлим бошқарувчиси, икки марта Ленин ордени нишондори, республикада хизмат кўрсатган пахтакор Ғуломжон Шомирзаев.

ЎзТАГ.

ТАШРИФНИНГ БИРИНЧИ КУНИ ТУГАДИ

ЛОНДОН. СССР Президенти М. С. Горбачев етти етакчи саноат давлатининг раҳбарлари билан кетма-кет учрашувлар ўтказганидан кейин пайшанба куни унинг Буюк Британияга расмий амалий ташрифи бошланди.

Пайшанба куни эрталаб совет раҳбари Италия Вазирлар кенгашининг раиси Жулио Андреотти ва Канада Бош вазири Брайан Малруни билан музокаралар ўтказди. Бу музокараларда «Катта еттилик»нинг Лондон кенгашидан кейин СССР билан ўзаро алоқалари масалалари муҳокама қилинди ва икки томонлама муносабат муаммолари ҳақида гаплашиб олинди.

Шундан кейин совет раҳбарининг Буюк Британияга расмий амалий ташрифи доирасида унинг Бош министр Жон Мейжор билан музокаралари бўлиб ўтди. СССР Президентининг «Катта еттилик» раҳбарлари билан учрашуви якунлари ҳамда давлат ва ҳукумат раҳбарлари ўртасидаги шахсий алоқаларни ривожлантиришнинг бундан буёнги йўллари хусусида фикрлашиб олинди. Лондон кенгашидан кейин янги тусдаги халқаро иқтисодий муносабтларни вужудга келтиришда мазкур алоқаларнинг аҳамиятини исботлаш лозимлиги тан олинди. Икки томонлама тусдаги баъзи аниқ масалалар ҳақида ҳам гаплашилди.

Пайшанба куни Ж. Мейжор СССР Президенти ва унинг рафиқаси шарафига расмий нонушта зиёфат берди. Зиёфатда иккала мамлакатнинг раҳбарлари қадаҳ кўтариб қисқача нутқ сўзладилар. Британия Бош вазири, жумладан, дунёда рўй берган ижобий ўзгаришлар совет раҳбарининг етти мамлакат раҳбарлари билан учрашувида ўз ифодасини топганини уқтириб ўтди. М. С. Горбачев эса жавоб нутқида Лондондаги учрашувлар янги Европа учун 1990 йил хартиясида белгиланган йўлдаги жуда катта маррани бошлаб берганини ва кучли омил бўлиб хизмат қилишини уқтириб ўтди.

Музокаралардан кейин иккала мамлакатнинг раҳбарлари журналистлар билан учрашиб, шу музокараларнинг якунлари ҳақида ахборот бердилар ва мухбирларнинг саволларига жавоб қайтардилар.

Сўнгра М. С. Горбачев Британия парламентининг иши билан танишди.

Кечқурун М. С. Горбачев билан Р. М. Горбачева Буюк Британия қироличаси Елизавета II ҳузурига ташриф буюрдилар. Букингем саройида бўлиб ўтган учрашувда герцог Эдинбург иштирок этди.

ТАСС.

Озиқ-овқат масаласи қандай ҳал қилинмоқда?

СУРХОННИНГ БЎЛИҚ БОШОҚЛАРИ

Жазирамадан сарғайиб кетган адирлар. Унда ғаллазорлар бир дақиқа тўхтаб қолган қуёш каби думалоқ бўлиб кўринади.

Ёшлигингизда кўрган манзараларни шу ерда кўриш мумкин: одамлар ўроқ билан буғдой ўришяпти. Ёнларида буғдой боғлари ғарам қилиб қўйилган. Йўқ, қирқинчи йиллардаги ҳаёт тўғрисида фильм суратга олинмаяпти, бутун Сурхондарёда бўлгани каби Олтинсой районида ҳам экинзорлар шу тарзда тежалади. Мен Бойсун, Сариосиё, Шеробод районларида оддий сўқмоқлар ҳам бўлмаган ана шундай ғаллазорларни кўрдим. Буларнинг ҳаммаси биргаликда хўжаликларнинг донга аввалгига нисбатан бутунлай бошқача муносабатини кўрсатади.

Бу ерда бир бурда нонни ҳам қўни-қўшнилар билан баҳам кўриш одати бор. Лекин ана шу «бир-бурда нон» сўзлари тўғри маънода эшитиладиган давр келиб қолди. Нон асосий овқат ҳисобланган кўп болали оилаларда шу бир бурда нондан ҳам маҳрум бўлишлари мумкин эди. Пахта якка ҳокимлиги дон ва озуқа етиштириш учун деярли ер қолдирмаган эди. Гўё Ўзбекистоннинг вазифаси тола етиштириб бериш, дон билан эса бошқа республикалар етарли даражада таъминлар эмиш. Бироқ республика қабул қилган суверенитет, миллатлараро муносабатларнинг жўн эмаслиги ана шу умидларни пучга чиқарди. Энди Ўзбекистоннинг кўпгина вилоятлари фақат ўз кучига ишона бошлади.

— Сўнгги икки йилда биз дон етиштиришни уч баравар кўпайтирдик, — дейди Сурхондарё вилоят партия комитетининг деҳқончилик бўлими мудири Ш. Юнусов. — Маккажўхори ва шоли билан биргаликда икки юз минг тонна дон тайёрлаймиз. Бу ҳам чегара эмас, имкониятлар бор...

Яқин-яқинларгача фақат пахта етиштириш билан шуғулланган вилоят ўзи учун зарур доннинг деярли 60 фоизини ўзи етиштирмоқда, чорвачилик учун ҳам ем кўпайиб қолди. Бунинг учун пахта етиштириладиган суғорма ерларни қисқартиришга тўғри келди албатта. Лекин бошқа йўналишда имкониятлар ҳам бор — Жанубий районларда йилига икки марта ҳосил олишни ўрганиб олишди. Баҳорда кузги ғалла ҳосили йиғиштириб олиниб, ўрнига маккажўхори экилади. Натижада кузда гектаридан 80 центнердан 100 центнергача дон олинади.

Асосий захира эса деҳқоннинг маҳоратида, бу ердаги ибора билан айтганда ер ва сувнинг тилини билишда. Масалан Жарқўрғон районидаги «Социализм» жамоа хўжалиги бригада бошлиғи Нурқобил Эшқурбонов кабиларнинг моҳирлигида, унинг даласида ҳар гектар ердан 50 центнердан кўп буғдой олинмоқда.

— Биз бундан ҳам кўп ҳосил олишимиз мумкин эди, — дейди бригадир. — Лекин буғдой нави бизнинг жануб шароитига мосланган эмас. Тез етилади ва тўкилиб кетади. Ҳосилнинг анча қисми нобуд бўлади...

Айтмоқчи, тажрибали ғаллакорнинг эътирозлари асослидир, бошқа эътирозлар ҳам бор. Мен бундай эътирозларни ғаллачилик республика илмий тадқиқот илмгоҳи жойлашган Жиззах вилоятининг Ғаллаорол районида ҳам эшитишимга тўғри келди. Чамаси бу илмгоҳнинг олимлари кўпдан буён «велосипед» кашф қилишяпти. Чунки улар жанубий зонадаги деҳқонларга ишончли навларни яратиб берганлари йўқ, агротехникага доир тавсиялар ҳам берганлари йўқ, бу ердаги ғаллакорлар фанга эмас, кўпроқ халқ тажрибасига таянадилар.

Донни ўзимизда етиштиришга ўтар эканмиз, деб ишонтиришди мутахассислар, экин майдонлари тузилишини ҳам ўзгартириш, ғалла учун энг яхши экинзорларни ажратиш лозим бўлади. Ҳозирча эса энг яхши экинзорлар пахтага ажратилган. Буни ҳосилдорликнинг турлича эканлигидан ҳам билса бўлади. Дон экинларини ҳамон оралиқ экин ҳисоблаётган айрим районларда суғориладиган ерларнинг гектаридан 25—30 центнердан, бошқаларида эса бир ярим баравар кўп ҳосил олинмоқда.

Ўзимиз учун донни ўзимиз етиштиришимиз керак, дейишди Сурхондарёнинг шимолидаги Шўрчи районида. Бунинг учун қатъий ҳаракат қилишди. Дон экинлари майдонини икки баравар кўпайтиришди, ҳосилдорликни оширишди. «Коммунизм» жамоа хўжалигида гектаридан 50 центнер буғдой ва 70 центнер маккажўхори дони олинмоқда. Районда тегирмон комбинати ишга тушди. У ерда бир кеча-кундузда 600 тоннагача ун ва 505 тонна омихта ем ишлаб чиқариляпти. Ўз тегирмонимиз турганда қўшнилар ҳузурига боришга на ҳожат, дейишади бу ерда...

Хуллас, тажриба шуни кўрсатмоқдаки, озиқ-овқат муаммосини шу вақтгача бўлганига нисбатан пухтароқ ўйлаб, чинакам ҳал қилиш мумкин. Бунинг учун фақат ташаббус кўрсатиш керак.

М. БАБИНЦЕВ, «Сельская жизнь» мухбири.
Сурхондарё вилояти

(«Сельская жизнь» газетасининг 1991 йил 18 июль сонидан).

ҚУРУВЧИЛАР БОЗОР БЎСАҒАСИДА

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида 19 июль куни бўлиб ўтган кенгайтирилган кенгашда ишлаб чиқариш қувватлари, уй-жойларни ва ижтимоий соҳа иншоотларини ишга тушириш юзасидан йилнинг биринчи ярмидаги иш якунлари ва 1991 йил режасини бажариш соҳасидаги вазифалар муҳокама қилинди. Кенгашда Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосарлари, вилоят партия комитетларининг котиблари, вилоят ижроия комитетлари раисларининг ўринбосарлари, вазирликлар ва идораларнинг, йирик қурилиш ва монтаж ташкилотларининг раҳбарлари, республика қурилиш мажмуи корхоналари ва ташкилотлари бошланғич партия ташкилотлари котиблари кенгашларининг раислари қатнашдилар. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг котиби А. Абдувосиқов кенгашни очди ва бошқарди.

Шу масала юзасидан Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари П. Қ. Нўъмонов асосий маъруза қилди.

Қурилиш мажмуи аниқ ишламай туриб, республика иқтисодиётини янада мустаҳкамлашнинг, иқтисодиёт имкониятларини изчиллик билан оширишнинг иложи йўқлиги қайд этилди. Иқтисодиётни бозор муносабатлари изига ўтказиш учун вазирликлар, идоралар, қурилиш ташкилотлари ишга сифат жиҳатидан янгича ёндашишлари керак бўлади. Жумладан, мамлакатнинг турли минтақаларидан маҳсулот етказиб берувчилар билан мустаҳкам ўзаро алоқаларни йўлга қўйиш вазифаси биринчи ўринга чиқиб қолмоқда. Мана шундай ўзаро манфаатли кооперация бўлмаса, яқин вақт ичида янги ишлаб чиқариш қувватларини, уй-жой биноларини, ижтимоий-маиший иншоотларни ишга тушириш вазифаларини ҳал этиш қийин бўлади.

Қурилиш мажмунинг январь-июндаги иш якунларига келганда шуни айтиш керакки, бу соҳада 1990 йилнинг шу даврига нисбатан ижобий силжиш бошланди. Давлат маблағи ҳисобидан қурилиш-монтаж ишлари режаси 99 фоиз бажарилди. Уй-жой, касалхоналар, мактаблар, болалар боғчаларини фойдаланиш учун топшириш соҳасидаги ишнинг аҳволи эса дуруст эмас. Бу соҳада ўтган йилга нисбатан анчагина орқада қолинди. Хўш, бунинг асосий сабаблари нима? Афсуски, яна ўша эски муаммолар кўндаланг бўлиб турганлиги, материаллар йўқлиги, бинокорлик индустриясининг базаси заифлиги, хўжалик алоқалари издан чиққанлиги, буюртмачилар, пудратчилар ва қўшимча пудратчилар ўртасида муносиб ҳамжиҳатлик йўлга қўйилмаганлиги, кадрлар, айниқса пардозчилар етишмаётганлиги кенгашда таъкидлаб ўтилди. Ана шуларнинг оқибатида январь-июнь ойларида ишга туширилиши лозим бўлган 36 та иншоот битмай қолди.

Чала қолган иншоотлар республика иқтисодиётига катта зиён етказишини кўп йиллик иш тажрибаси кўрсатиб турибди. Шу сабабли қолоқликни тугатиш, ишга тушириладиган объектларни тезроқ қуриб битказиш, чала иншоотларни қисқартириш учун бутун кучни ишга солиш энг муҳим вазифадир. Бинокорлик индустриясининг кўпгина корхоналари мана шундай чала иншоотлар жумласига кириб қолганлиги кенгашда таъкидлаб ўтилди. Масалан, январь-июнда 50 минг куб метр йиғма темир бетон, 130 миллионта ғишт, 160 минг куб метр керамзит, 250 минг квадрат метр дераза ва пластмасса блоклари, 450 минг квадрат метр пардозлаш кошинлари ишлаб чиқарадиган корхоналар ишга туширилмай қолди.

Кенгашда бинокорлик материаллари саноатини ва қурилиш индустриясини ривожлантиришга оид республика мукаммал дастурини амалга ошириш тўғрисидаги масала ҳам кўриб чиқилди. Шу дастурнинг муҳимлигини тушунмаслик ва жойлардаги раҳбарларнинг сусткашлиги, маҳаллий советлар билан баҳамжиҳат ишлай билмаслик оқибатида бу соҳада вужудга келаётган масалаларни чаққон ҳал этишга эришилмаётганлиги қайд этилди.

Кенгашда республика қурилиш мажмуидаги камчиликларни тугатишга, унинг бир маромда ишлашини яхшилашга тааллуқли бошқа муҳим муаммолар ҳам муҳокама қилинди.

(ЎзТАГ).

Депутат ҳақида сўз

ИШБОШИ, ОҚСОҚОЛ

Султон Чегебоев учун Қашқадарё жуда қадрдон. Негаки, у умрининг энг сермаҳсул қирқ йилини шу ерда ўтказди, имкони етганча унинг равнақи йўлида хизмат қилди. Қамаши, Деҳқонобод районларида, вилоят миқёсида маъсул лавозимларда ишлади. 1980 йилдан буён эса воҳадаги йирик ихтисослашган қурилиш ташкилотларидан бири — «Каршистрой» бошлиғи. Ҳар йили қарийб 220 миллион сўмликка яқин бунёдкорлик ишларини бажараётган жамоага раҳбар.

Ўтган йилнинг февралида бўлиб ўтган жумҳурият халқ депутатлигига 205-Қарши сайлов округидан кўрсатилганлар орасида номзоди бор эди. Сайловолди дастуридан дабдабали ваъдалар акс этмаган, нима қилиб бўлса-да, сайланиб олиш йўлини қидирмаганди. У сайлов ўтишини кутиб ўтирмади, маҳаллаларда ободонлаштириш ишларини бошлаб юборди, бир неча оммавий ҳашарларга бош бўлди. Сайлов куни кўпчилик унга овоз берди.

Сайловдан бир неча кун ўтказиб, маҳаллаларни айланди, оқсоқоллар билан обдон суҳбат қурди, айрим хонадонларда бўлди. Сайлов округи ҳудуди шаҳардаги 42 маҳалланинг 21 тасини ўз ичига олар, 70 мингдан зиёд аҳоли истиқомат қиларди. Кўчаларнинг эгри-бугрилиги, ҳовли-жойларининг торлиги аҳолининг зарур қулайликлардан баҳраманд бўлишига ҳалақит бериб турар, қарийб 50 фоиз ҳовли-жойларга водопровод тармоғи кириб бормаган, бир парча ерини суғориш учун ҳам оқар сув йўқ, канализация ўтказиш бўйича ўйлаб ҳам кўрилмаганди. Мактабларда синф хоналари етишмаслигидан машғулотлар икки сменада ўтказиларди. Еттита болалар боғчасидан 4 тасида кичкинтойларнинг тарбияланиши ва яшаши учун дуруст шароитлар яратилмаган. Маҳаллаларнинг 11 тасида турли йиғинлар, тадбирлар ўтказиш учун тузукроқ жой, чойхона йўқ.

Ишлар кўлами катта эди, кенгашиб, биринчи навбатда амалга оширилиши лозим бўлганлари режалаштириб олинди. Наврўз, Бешгумбаз, Ўзбекистон 50 йиллиги, Шодлик маҳаллаларига ичимлик суви олиб бориш масаласи қўйилди. Оқар сувнинг йўқлигидан водопровод суви билан томорқа суғорилларди, бунга чек қўйиш учун етти маҳаллага қувурлар орқали ариқ суви келтирилди. Чапаев номли ўрта мактабнинг иситиш тармоғи қайтадан қурилди ва буғ қозони алмаштирилди. Кўплаб маҳаллаларда мажлислар зали, чойхона, нонвойхона, сартарошхонаси ва тиббиёт пункти бўлган замонавий бинолар қуриб берилди. Бундай жойлар жамоатчилик марказлари деб, аталди.

Сайловчилар ўз депутатлари тўғрисида тўлқинланиб гапирадиган, унинг номини иззат-ҳурмат билан тилга оладиган бўлишди:

Ҳамро Раҳмонов — Бешгумбаз маҳалла қўмитасининг раиси: — Тўғрисини айтсам, жумҳурият халқ депутатлигига Султон аканинг номзоди қўйилганда, унчалик хушламайгина қарши олгандик. Чунки илгариги депутатлар ваъдалар беришар, аксарият қисми амалга ошмай қолаверарди. Аҳоли ҳам ана шунга ўрганиб қолганди. Аммо Султон Чегебоев ўзининг ҳаракати, шахсий намунаси билан ҳақиқий халқ депутати эканини исботлади. Унинг характеридаги бу сифатни биргина маҳалла марказии қурилиши давомида англаб олдим. Биз депутатимиздан маҳалла қўмитаси учун идора қуриб берилишига кўмаклашишни илтимос қилган эдик. У аҳволни ўрганиб, маҳаллага фақат идора эмас, балки чойхона, нонвойхона, мажлислар, тантаналар ўтказиш зали ҳам зарурлигини эътироф этди. Маҳаллада кимнинг нимага қодирлигини сўраб-суриштирди, имкониятларини билди. Шундан сўнггина қурилиш бошланди. Сирасини айтганда, жамоат маркази ҳашар йўли билан тикланди.

Мўмин Маматов — Чкалов номли мактаб директори: — Мактабимиз жойлашган Абдулла Қодирий маҳалласи шаҳарнинг чекка жойларидан бўлиб, бундан икки йил муқаддам райондаги «Партия XXII съезди» давлат хўжалигига қарашли эди. Бу ерда ижтимоий, маданий-маиший иншоотлар қуриш, ободонлаштириш анчагина орқада қолганди. С. Чегебоев жумҳурият халқ депутатлигига сайлангач, аҳволни баён этдик. Қисқа вақт ичида кўчаларга асфальт ётқизилди. Асосий газ тармоғидан табиий газ олиб келинди. Мактабда ҳам катта ҳажмдаги ишлар бажарилди. Қисқа вақт ичида 220 ўқувчига мўлжалланган қўшимча хоналар қуриб беришди, табиий газ келтирилди, иссиқлик тармоғи вужудга келтирилди.

205-Қарши сайлов округи ҳудудида ҳозиргача қарийб 1,5 миллион сўмлик ижтимоий, маданий-маиший иншоотлар қуриб битказилди. Ана шу қурилишларнинг аксарият қисми топқирлик, ишбилармонлик туфайлигина амалга ошди. Кўпгина қурилишларни тиклашда ҳамкорлик ҳам иш берди. Депутат кўпчиликнинг куч-ғайратини жамоат ишлари учун сафарбар эта билди. Хайрли ишлар шаҳар кенгаши томонидан ҳар томонлама қўллаб-қувватланди. Илгари ажратилаётган маблағларнинг бир қисми ўзлаштирилмасдан қолиб кетарди. Эндиликда С. Чегебоев каби депутатнинг фидокорлиги натижасида бу маблағлар ўз ўрнини топаётир.

Султон Чегебоев фаолиятида фақат қурилишлар билангина чекланиб қолаётгани йўқ. У сайловчиларнинг қувонч ва ташвишларига ҳамнафас бўлаётир. 218 нафар Улуғ Ватан уруши қатнашчилари, байналмилалчи жангчиларга жамоатчилик, шаҳар ижроия қўмитаси томонидан ёрдам уюштирмоқда, уларнинг яшаш тарзини кузатиб бораётир. Мактабларда аълочи ўқувчиларга оталиқ ташкилотларининг нафақаларини жорий этиш юзасидан изланмоқда.

У айни вақтда Қашқадарё вилоят кенгашининг ҳам депутати, вилоят кенгаши раёсатининг аъзоси ҳамда план-бюджет комиссиясининг раиси сифатида амалга оширилаётган катта-кичик ишларга бош қўшаётир. Жумҳурият Олий Кенгаши план-бюджет комитетининг аъзоси. У комитет мажлисларида фаол иштирок этаётир, ўз фикр ва мулоҳазаларини дадил ўртага ташлаяпти. Жумҳурият ва вилоят миқёсида ўтадиган катта-кичик йиғинларда сукут сақлаб ўтирмайди. Сайловчиларнинг таклиф ва истакларини, ташвишларини, жойлардаги аҳволни яхши билгани учун ҳам амалий таклифлар, ташаббуслар билан чиқади.

Султон Чегебоевнинг сайловчилари ўзлари ҳақида ғамхўрлик кўрсатилаётганини қалбдан ҳис этмоқдалар.

Пўлат ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ВОДИЙЛАРНИ ЯЁВ КЕЗГАНДА

Абдуфаттоҳ НАБИХЎЖА ўғли:

ЗОМИН. Қоратепа жомеъ мачитида араб алифбосини ўрганишга иштиёқмандлар учун 6 ойлик ўқув ташкил қилинди. Бу ерда 200 дан зиёд киши сабоқ олаяпти.

Машғулотлар кўргазмали қуроллар воситасида ўтказилаётгани туфайли кўпчилик қисқа фурсатда ўқиш ва ёзишни ўзлаштириб олди.

* * *

ТОШКЕНТ. Йил бошида Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диния бошқармаси ҳайъати қошида «Саводил — аъзам» хайрия уюшмаси тузилган эди. Яқинда уюшма фаоллари тушган бадал ҳисобидан Киров районидаги Янгиариқ маҳалласида истиқомат қилаётган кам таъминланган, кўп болали, боқувчисидан ажралган оилаларга 50—100 сўмдан ёрдам кўрсатдилар.

Мираҳмад МИРХОЛДОРОВ:

ТУРКИСТОН. Туркистон шаҳрида Қозоғистон ССР Президентининг фармони билан Аҳмад Яссавий номли дорилфунун таъсис этилди.

Янги ўқув йилида дорилфунуннинг тарих, тилшунослик, шарқшунослик, тиббиёт, иқтисод ва ҳуқуқшунослик куллиётларига 325 талабани қабул қилиш мўлжалланаяпти. Ҳозирча кафедраларга мамлакатимизнинг йирик шаҳарларидаги олий ўқув юртларидан 24 фан доктори, 30 дан зиёд фан номзоди таклиф қилинди.

* * *

САЙРАМ. Ленин номли жамоа хўжалигида бедана тухумини очирадиган инкубация фойдаланишга топширилди. Москва областидан келтирилган зотли беданаларнинг тухуми синов тариқасида очириб кўрилди. Дастгоҳлар панд бермади. Яқинда навбатдаги туркум очиришга қўйилди.

Мутахассисларнинг таъкидлашича, иш шу маромда кетса, август ойидан бошлаб аҳолига бедана гўшти сотиш имконияти яраларкан.

Сўров

ОНАХОНГА МАШИНА БЕРИЛСА...

ОНАХОН билан тасодифан танишиб қолдим. Қўлларида тўрхалта, бекатда автобус пойлаб ўтирган эканлар салом бериб сўрадим:

— Ёш сўраш савоб, дейдилар, нечага чиқдингиз?

— Худо хоҳласа, олтмиш еттига кираман.

— Бозор-ўчар ўзингизга қолибди, ўғил-қизлардан йўқми?

— Худога шукр, уч ўғлим, уч келиним, тўрт набирам бор. Келинлар уй бўлалар билан овора. Ўғилларим эрта кетиб, кеч келишади. Эшикли уй, ош-овқатсиз ўтириш уят.

— Нафақахўрмисиз?

— Ўн бир йил бўлди пенсияга чиққанимга, лекин ҳали ҳам ишлайман, мактабда бошланғич синф болаларини ўқитаман. Ҳозиргиларимни тўртинчи синфга ўтказай, кейин дам олиш ниятим бор.

— Неча йил ишладингиз?

— Бир мактабда (собиқ 14-, ҳозирги 146-мактабда) 1956 йилдан бери ишлайман.

— Бирорта имтиёздан фойдаланганмисиз?

— Ўғлим, балки ишонмассиз, на касаба уюшмаси, на маъмуриятдан бирор ёрдам сўраган эмасман. Фақат икки йилча бўлди, машина беринглар, деб халқ таълими бўлимига ариза топширувдим. Суриштирсак, 194-навбатда эканман. Бир йилда бу бўлим ўртача ўнта машина оларкан. Демак, камида ўн тўққиз йил навбат кутишим керак. Унгача худо подшо!

Онахон яна: «Қариганда ўғилларим машинада у ёқ-бу ёқни томоша қилдириб юришар девдим, ноумид-шайтон ахир» деб қўйдилар.

Ўйланиб қолдим: «Давлат ва халқ учун шунча йил меҳнат қилган бир аёл лоақал ўз пулига битта енгил машинани имтиёзли ололмаса? Икки ўғли, бир келинлари ўқитувчи экан. Демак, бир оилада тўрт ўқитувчи. Муаллимларга эътибор кучайган ҳозирги даврда тўрт нафар ўқитувчининг қадри наҳот битта машинага арзимаса?»

Мен бир оилани биламан. Ҳаммаси савдо соҳасида. Ҳар бирида машина бор. Балки район ижрокоми ёки халқ таълими бўлимидагилар «Навбати келган олади-да», дейишар. Аммо навбати келмаганлар ҳам олаётганлигини нима билан изоҳлашади.

Ушбуга ўз муносабатларини билдирсалар ажаб эмас, деб онахоннинг иш жойлари ва исми шарифларини ёзиб олдим: Тошкент шаҳар Собир Раҳимов райони 146-ўрта мактаб, Толипова Ҳамдихон.

Энди қолган гап Собир Раҳимов район ижроия комитети ва халқ таълими бўлими мутасаддиларининг ҳимматида. Ушбуни депутатлик сўрови ҳам деб тушунсинлар.

Даврон АҲМЕДОВ,
халқ депутатлари Собир Раҳимов район советининг депутати.

ШИРКАТЛАР ТУГАТИЛМОҚДА

БУХОРО шаҳар ижроия комитети ширкатлар тўғрисидаги қонун талабларига тўла амал қилмаган 16 та ширкатни тугатиш тўғрисида қарор қабул қилди. Ширкат номи билан иш кўраётган товламачилар аҳолига хизмат кўрсатиш ўрнига фойда кетидан қувиб, кўнгилларига келганини қилишга ўтиб олган эдилар-да.

М. МАРДИ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Андижон янгиликлари

ТЕХНИКА ФАКУЛЬТЕТИ

КЕЙИНГИ вақтларда Фарғона водийси вилоятларида малакали муҳандисларга эҳтиёж ортиб бораяпти. Айниқса, бозор иқтисодига ўтаётган ҳозирги кезда муаммо янада заруратга айланди. Шу боис Андижон шаҳрида Тошкент давлат техника дорилфунунининг умум-техника факультети очилди. Янги билим даргоҳи бу йил илк бор кундузгига 75, кечки бўлимга 100 нафар талабани қабул қилади.

Яқин йиллар ичида андижонликлар куллиёт замирида ўқув-ишлаб чиқариш бирлашмаси ташкил этишни режалаштиришаётир.

БОЛАЛАР СОҒ БЎЛСИН!

Москва районида болалар ўлими ўтган йилга нисбатан икки баробар камайди. Шифокорлар бундай кўрсаткичга тадбиркорлик ва илғор замонавий жиҳозлардан самарали фойдаланиш туфайли эришдилар.

Район марказий касалхонаси қошида вилоятда биринчи бўлиб неонталогик бўлим очилди. Тўртта биокамера ўрнатилган мазкур бўлимда саккиз ойгача бўлган бемор чақалоқларга етарли муолажа қилинаётир. Нафақат Москва, балки Бўз ва Комсомолобод районларидаги шифоталаб беморларга кўрсатилаётган ғамхўрлик туфайли оналик ва болаликни муҳофаза қилиш имкони туғилди.

ҚОРХОНАНИНГ КИЧИГИ ДУРУСТ

ЙИРИК саноат корхоналарига нисбатан кичик корхоналар қуриш ва маҳсулот ишлаб чиқаришнинг осон кўчишини тажриба кўрсатаётир. Андижон шаҳридаги «Ифтихор» меҳнат жамоасида тикувчилик ҳамда трикотаж маҳсулотлари ишлаб чиқариш йўлга қўйилганди.

Қисқа фурсатда 125 меҳнатчи 300 минг сўмлик маҳсулот тайёрлади. Сифатли ва бежирим кийим-кечаклар бўм-бўш пештахталарга бориб тушди. Корхона аҳли йил охирига қадар 1 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқаришни ният қилишибди.

ТАРБИЯЧИЛАРГА КОМПЬЮТЕРЛАР

КОМПЬЮТЕР билан тиллашишни аслида болалар боғчасидан бошлаш керак. Аммо тарбиячининг бу борада ўқуви бўлмаса-чи? Ана шу мақсадда Асакадаги Нодира номли мактабгача тарбия педагогика билим юртида компьютерлар хонаси ташкил этилди. Билим даргоҳига Тошкентдаги «Вариант» совет-болгар ҳамкор корхонасида ишлаб чиқарилган компьютерлардан ўнтаси ўрнатилди.

ПЕШТАХТАЛАР ТЎЛАЯПТИ

БЎЗЧИ белбоққа ёлчимайди дейдилар, тўғри гап. Кўплаб саноат корхоналарида харидоргир маҳсулотлар — сурп, чит ишлаб чиқарилса-да, уни топиш амри маҳол. Шуни ҳисобга олиб, вилоят маҳаллий саноат бошқармаси корхоналар қошида махсус дўконлар очганди. Уларда республикамиз саноатчилари тайёрлаган турли газламалар, кийим-кечаклар сотилмоқда. Андижон шаҳри, Марҳамат, Олтинкўл, Жалолқудуқ районларида ана шундай дўконлар аҳолига хизмат кўрсатаяпти. Яқинда улар сафига Шаҳрихон шойи тўқиш фабрикасининг янги дўкони ҳам қўшилди.

НАКАЗ РЎЁБГА ЧИҚДИ

БЎЗ, Комсомолобод, Балиқчи, районлари ҳамда Қува, Ёзёвон сингари қўшни вилоят районлари тиббиёт муассасалари учун ҳамширалар тайёрлаш борасида қулайлик яралди. Андижонлик сайловчилар Ўзбекистон ССР халқ депутати, республика соғлиқни сақлаш вазирининг ўринбосари Баҳодиржон Йўлдошевдан Бўзда тиббиёт билим юрти очилишига ёрдам беришини сўрашганди. Наказ рўёбга чиқди. Билим юртида янги ўқув йилида 120 нафар бўлғуси ҳамшира сабоқ олади.

Ф. ШОДМОНАЛИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ҚИСМАТИ ОРОЛГА ЎХШАШ КЎЛЛАР

Дам олиш кунлари табиат қўйнига чиқиб, унинг сўлим манзараларига суқланиб боқсанг, мусаффо ҳаводан баҳраманд бўлсанг, руҳинг енгил тортади, чарчоғинг ёзилиб, танг яйрайди. Тўрт-беш йил муқаддам воҳамизда бундай жойлар бисёр эди. Масалан, Хоразмда 500 дан зиёд катта-кичик кўл бўларди. Атрофи тоза, обод, хуллас — ҳаёт қайнарди. Теварақдаги қишлоқ аҳли шу кўллардан бинойидек тирикчилик қилишарди. Лаққа, сўған, чўртан, зоғора, оқамур сингари балиқлар, ўрдак, ғоз, оққуш, кўк қўтон каби паррандалар сероб эди.

Афсуски, ерларни ўзлаштириш баҳонасида қатор кўллар атайлаб йўқ қилинди. Озерний, Дарёлик заҳкашлари қазилгандан сўнг эса атиги 80 та кўл қолди. Ҳозир булар ҳам қаровсизликдан хароблашган. Азот-нитрат бирикмалари сероб бўлган оқава сувлар кўлларга қуйилгач, тирик мавжудотга қирон келди. Сув ости ўтларининг шифобахш турлари нобуд бўлди. Қушлар ҳам хароб кўлларни тарк эта бошлашди.

Хоразмдаги кўллар ичида энг каттаси Улли Шўркўлдир. 2. 200 танобдан зиёд майдонда ястанган бу кўлга сув қуйилиб турган пайтларда ҳаёт қайнарди. 1974 йилда ҳавза балиқчилик комбинатига берилди. Балиқчилар кўлдаги ҳаёт билан ҳисоблашмай, кўнгилларига нима келса, шуни қилдилар. Режани ошириб бажариш эвазига берилган фахрий ёрлиқлар ва мақтов сўзларига маҳлиё бўлишиб, кўлни ўйламай қўйдилар. Қуйилиб турган сув бошқа ёққа буриб юборилгани билан ҳам ҳеч кимнинг иши бўлмади. Охир оқибатда Улли Шўркўлнинг қисмати ҳам Орол денгизиникига ўхшаб қолди.

Хоразм вилоят табиатни муҳофаза қилиш комитетининг навбатдаги мажлисида бу ишлар қораланди. Улли Шўркўлни сақлаб қолиш тадбирлари ишлаб чиқилди. Шундан сўнг масала халқ депутатлари вилоят совети ижроия комитетида муҳокама этилиб қарор қабул қилинди. Ҳозир кўлни аввалги ҳолига қайтаришга киришилди.

Жиддийроқ ҳаракат қилинса, балки Улли Шўркўл омон қолар. Бошқалари-чи Улар ўлимга маҳкумми? Ҳазораспдаги Ҳажжаликўл, Капаккўл, Қурванаккўл, Боғотдаги Дарёлон, Ҳожикўл, Қоққўл, Гажли, Чабил, Ялдировуқ, Хўжакулган, Тўққиз чуқур, Боғотли, Янгиариқдаги Оқсув, Ишакравот, Қоракўл, Обулкўл, Хивадаги Саёткўл, Хуррам, Қозоқўлган, Дузлоқ сингари кўлларни сақлаб қолишга ҳозирдан киришмасак, кейин кеч бўлади.

Бобохон ҲАҚБЕРДИЕВ,
Хоразм давлат педагогика институти биология кафедраси мудири.
Озод СОТЛИҚОВ,
вилоят табиатни муҳофаза қилиш комитетининг мутахассиси.

Узоқ аканинг асл касби — инженер-механик бўлса ҳам, деҳқончиликни яхши кўради. 20 сотих ери бор. Унга 300 туп анор, 120 туп хурмо, 20 туп турли хил мевали дарахтлар экkan. Ҳар йили эрта баҳорда оиласи билан карам ва бодрингдан 5 минг сўмга яқин даромад қилади. Ундан ташқари томорқасида помидор, картошка, саримсоқ пиёз, нўхат, ловия айни етилган пайти.

Шу билан бирга чорвачиликдан ҳам катта даромад олишади: шахсий боқувларида 40 та қўй, 3 та мол, 3 та буқа бор. Бу йил 4 тоннага яқин гўшт тайёрлашга аҳд қилишган.

СУРАТДА: Узоқ ака Йўлдошев оила аъзолари билан.

И. ХЎЖАЕВ олган сурат.

Инсон ва қонун

КЎЗА КУНИДА СИНАДИ...

Темир йўл ҳалокатида қанчадан-қанча одам ҳаёт билан видолашмоқда, абадий ногирон бўлиб қолмоқдалар, болалар етим, оналар тул... Локомотив, вагонлар, темир йўлларнинг зарарланишидан давлатга миллион сўмлаб зарар етказилмоқда. Унинг бир қисминигина айбдордан ундириш мумкин. Бу зиёнларни мамлакат бўйича ҳисобласак, юзлаб миллионларни ташкил қилади.

Бундай машъум ҳоллар юз бермаслиги учун нима қилиш керак? Бу саволга ҳар бир темир йўл ходими: «Ишда тартиб-интизом бўлиши, фақат қоидага амал қилиб ишлаш керак», — деб жавоб бериши табиий. Шундай экан, қоидаю тартиб-интизом нега бузилаяпти?

Мен транспорт прокуратурасида прокурор ёрдамчиси ва терговчи вазифасида ўн йилдан ортиқ ишлаб, жуда кўп темир йўл ҳалокатларига қонуний баҳо беришда қатнашганман.

1983 йил февраль кунларининг бирида қайғули хабар бутун прокуратурамиз, Термиз станцияси ички ишлар бўлими ходимларини оёққа турғазди. Шеробод станциясида Душанбе — Андижон оралиғида қатнайдиган поезд ҳалокатга учраб ёнаётгани маълум қилинган эди.

Поезд белгиланган тезликда Шеробод станциясига кириб келаётиб, асосий йўлдан станциянинг маневр майдони ҳисобланган 5-йўлга бурилиб кетади. Бу станция хизматчиларнинг ишга масъулиятсизлиги оқибатида рўй берган фожиа эди. Уч нобакор, ўша пайтда станцияга Душанбе-Андижон поездининг кириб келишини билишига қарамасдан йўловчилар тақдирини ўйламаган. Оқибатда 21 киши, жумладан 5 нафар бола, норасида гўдак ҳаётдан кўз юмди, юзлаб йўловчи жароҳатланди. Бу машъум воқеадан сўнг яна кўп фалокатлар содир бўлди. Сабаби — жуда оддий: баъзи бир темир йўл ходимлари юқоридаги воқеалардан етарли хулоса чиқариб олмаганлар, ўз вазифаларини пала-партиш совуққонлик билан бажаришган.

Масалан, 1984 йил 16 июлда Термиз Локомотив депосининг машинисти Бекмурод Рустамов тепловозда 3105- поездни тортиб бораётиб Бургучи станциясидан жўнашда таъқиқловчи — қизил чироқдан ўтиб ўзи учун ҳаракатни давом эттириш мумкин бўлмаган перегонга (қўшни станциялар оралиғидаги масофа) чиқиб кетади. Бунда ҳам бирор оғир оқибат содир бўлиши мумкин эди, лекин Рустамов поездни тўхтатади ва яна қоидага зид ҳолда орқага юргизади ҳамда Р — 50 стрелка алмашгичини кесиб, натижада тўртта вагоннинг издан чиқишига сабаб бўлади.

Термиз локомотив депосининг машинисти Александр Шадриннинг қилиғи ҳамманикидан ошиб тушган эди. 1985 йил 12 февралда у юк поездини Учқизил станциясидан тортиб Шеробод станциясига бориб тўхтайди. Хизматчиларни вагонларнинг биридан тутун чиқаяпти, деб алдаб, составни ўша жойда қолдиради-да, тепловозда Амударё станциясига қараб жўнайди. Катта тезликда 163-разъездда қизил чироққа қарамасдан Болдир станцияси томон ўтиб кетади ва қаршидан келаётган юк поезди билан тўқнашади. Бу тўқнашувда одам ўлмади, лекин давлатга 117791 сўм зарар етказилди. Шадрин умрининг охиригача ҳам бу «қарз»ни тўлаёлмайди.

1988 йил 31 мартда ўша Шеробот станцияси яқинида яна бир темир йўл ҳалокати содир бўлди: Москва — Душанбе оралиғида қатнайдиган тезюрар йўловчи поезд 4422-километрда издан чиқиб кетди. Ушбу воқеа юзасидан жиноий иш қўзғатилиб, олиб борилган дастлабки терговда қуйидагилар аниқланди: ўша жойда йўлнинг маълум қисми носоз бўлгани учун тезлик соатига 25 километрга чекланган. Қарши локомотив депоси машинисти Г. В. Гришин ва унинг ёрдамчиси Д. Суннатов Қарши станцияси назорат постида 4422-километрда тезликни соатига 25 километрдан оширмай ўтиш ҳақида огоҳлантириш қоғозини олиб Душанбега қараб жўнайдилар. Машинист бундай кўрсатманинг борлигига қарамасдан ва хавфли жойдан 1200 метр берида тезликни чеклаш белгиси турганига эътибор бермай, ҳатто ўз ёрдамчисининг огоҳлантиришига парво қилмай соатига 80 га қўйиб «хавфли зонага» кириб келади. Ва...25 километр тезликдан камига мўлжаллаб тайёрланган темир йўл полотноси маҳкамланган жойидан ажраб кетади! Оқибатда йўловчилари бўлган 7 та вагон издан чиқиб, ёнидаги уюм тупроқларга қадалиб тўхтайди. Давлатга минг-минглаб сўм зарар етказилди. Маънавий зарар, жисмоний йўқотишлар-чи?

Кўза кунда эмас, кунида синади. Темир йўл хизматчилари бу ҳикматни бир дақиқа ҳам унутмасликлари керак. Машинистми, машинист ёрдамчисими, станция навбатчисими, поезд тузувчисими ёки оддий бир йўл созловчими — ким бўлишидан қатъий назар — ўзи бажараётган ишга ўнлаб, юзлаб одамларнинг ҳаёти боғлиқлигини, ҳар бир ҳалокатли ҳодиса юз минглараа сўмлаб ўлчанишини ҳамиша ёдда сақлаши лозим.

М. АБДУНАЗАРОВ,
Душанбе транспорт прокуратурасининг Сурхондарё вилоятлари бўйича терговчиси.

«Халқ сўзи» ижобати

Рўзномамизнинг 19 февраль сонида чоп этилган «Бахт ўз уйингдан бошланади» сарлавҳали мақола баҳсида муҳарририятимизга ҳамон мактублар келаётир. Ёдингизда бўлса, унда муаллиф Муҳтарама Улуғ қизи бугунги кунда хотин-қизларнинг оилалари ва жамиятдаги ўрни, бахти, масъулияти, муаммолари ҳақида фикр юритганди.

Қуйида мактублардан намуналар босаётирмиз. Турфа фикрлар, баҳсли мулоҳазаларни ҳукмингизга ҳавола этиб, хатларингизни кутамиз.

АЁЛ БАХТИ ҚАЕРДАН БОШЛАНАДИ?

ҚАМБАҒАЛНИНГ СОҒЛОМ БЎЛСИН АЁЛИ

Катта энамнинг исмини Норбуви момо (отамнинг таъбири билан айтганда «бурунгининг аёли») дер ҳамма. 76 ёшда раҳматли бўлиб кетган момом умрининг сўнгги кунларига қадар бегона эркакларга, ҳатто невараси, яъни мен тенги йигитларга рўбарў келганида ҳам юзларини рўмолнинг бир учи билан яшириб ўтиб кетардилар. Бунинг сабабини сўрасам, «етмиш яшар кампирдан етти яшар ўғил бола улуғ», дердилар жиддий тарзда. Бу, албатта, оила соябони бўлган эркакларга нисбатан иззат-ҳурмат, эътиқод, ислом руҳидаги тарбиянинг меваси бўлиши керак. Йиллар ўтиши билан мен ана шундай хулосага келганман.

Кексалар далолат беришларича, аввалари эр-хотиннинг ажралиши ниҳоятда кам учраркан. Агар бундай ҳол юз берган бўлса, қишлоқ ва унинг атрофларида узоқ вақтгача ачиниб гапириб юришган, энг муҳими — эру хотиннинг бундай йўл тутиши қаттиқ қораланган. Хўш, Муҳтарамахон тилга олган, кун сайин кўпайиб бораётган ажралишларнинг сабаби нимада?

Менимча, бугунги мўрт оилаларнинг қилтириқ илдизлари анча илгарироқ заҳарланган.

Мақола муаллифидан минг бор узр сўраб, айтмоқчиманки, аёлларимиз ҳаётини изга солиш учун кўп иш қилинган эмас. Пойтахтда билмайман-ку, қишлоқларда тарихий 1986 йилдан буён ҳам деярли ҳеч нарса ўзгармади. Ҳамон эски ҳаммом, эски тос. Унумли ишлашни билмаган аёлларнинг ҳам, эркакларнинг ҳам аҳволи аянчли. Аёл ҳар қандай оғир меҳнатга бардош бериши, чидаши мумкин экан. Аммо уларга ўзларининг жинсдошлари берган озор жуда-жуда қаттиқ ботаркан. Бундай ҳол эса, минг афсуски, тез-тез учраб туради. Ҳомиладор аёл декрет таътилига чиқиш учун врачга мурожаат қилади. Врач эса аёл бўлатуриб [illegible] айтади. Гўё давлатга қайишган кишидай, бечора аёл [illegible] «билимдон» [illegible]. «Ҳаммаларинг шунақа ҳийласизлар, ишёқмаслар», — қабилида жеркиб беради. Аёл эса туғишига бир ҳафта, ўн кун қолгунича [illegible] ишлаша бошлайди.

[illegible] бур. Бу ҳол оммалашиб бораётгани айниқса даҳшатлидир.

Кейинги пайтларда қишлоқларда, туманларда, шаҳарларда аёллар аллақачон икки тоифага бўлинган. Яъни зодагон, «оқсуяк» оилаларга мансуб аёллар бир тараф, камбағал, меҳнаткаш оилаларга мансуб аёллар бошқа тараф. Танқислик нима, навбат нима, ишёқмаслик нима эканлигини билмайдиган юрт эгаларининг, бошлиқларнинг хотинлари, келинлари, қизлари камбағал оилалардаги жинсдошлари билан суҳбатлашишни ҳам ўзларига ор деб билишади. Бундайлар тенгини тенгига [illegible] кун кўриб юрган оилалар билан қуда-анда тутинмайдилар, борди-келди қилмайдилар, меҳнаткаш аёлларга оғир меҳнатдан ҳам кўра [illegible] қадр-қимматининг поймол этилиши алам қилади.

Энди аёлларнинг оғир меҳнатга банд бўлиб қолаётганини [illegible]. Бу ҳол ўзини билган эркакнинг [illegible].

[illegible] Масала кун кўрадиган [illegible] Бу ҳақда гаплашиш [illegible] аёлларнинг [illegible].

Бизнинг эса кўпимиздан келгани: «Ҳар куни ишдан қайтиб, дарвозадан кирганимизданоқ болалардан «Аянг қани?» деб сўраймиз. «Уйда» ёки «ошхонада» дейишса, шу ондаёқ кўнглимиз таскин топади. Энг муҳими, камбағалнинг аёли соғ-саломат бўлса бас экан. Акс ҳолда қўли калта эркак учун бундан оғир фожиа йўқ. Мен буни ўз бошимдан ўтказганман. Ҳайрият, у кунлар ортда қолди, дарду эскирди. Ўша пайтларда кўнглимдан кечган шеърий машқимни ёзган эканман:

Унгимда, тушимда излайман,
Қайдасан, парвариш, ҳаловат!
Уйга-да, юртга-да сиғмайман,
Ортимда, қаршимда маломат.
Тўйинган, қизарган нигоҳлар,
Эҳ, булар кимларни сотмади!!
Безанган, бўянган гуноҳлар,
Мен сиздан ҳаловат
топмадим.
Давралар чатнайди, қийқириқ,
Мен нечун бегона, мусофир,
Кўзимда қалқади қийқириқ,
Бир синиқ табассум-бисотим.
Яланиб ўпишар ёлғонлар,
Булардан бўлмагай бекиниб,
Юрибман бўғзимда
фиғонлар,
Яланғоч кимсадай
қимтиниб...

Нафас ДУСАНОВ,
СССР Журналистлар уюшмаси аъзоси.

Каттақўрғон шаҳри.

ҲАЁТНИНГ ЁЗИЛМАГАН ҚОНУНЛАРИ

Биз сўз билан иш бирлиги ҳақида кўп гапирамиз. Азиз аёлларимизга ғамхўрлик кўрсатиш хусусида ваъдалар беришдан, қонун ва қарорлар чиқаришдан чарчамаймиз. Ўзимиз турли йиғилишларда (съездлар, кенгашлар баҳоналарида) ўн кунлаб «гап сотиб», ўша меҳнаткаш аёллар ҳисобига қорнимизни тўйдирамиз. Ҳаммамиз ўз қаричимиз билан ўлчаймиз. Маошимиз оз бўлса-ю бинойидек яшасак, бошқалар ҳам худди шундай кун кўрса бўлади-ку, деб ўйлаймиз. Ойига 70—90 сўм маош оладиганлар бир-икки йилда машиналар, данғиллама уйли бўлган бир даврда, ҳалол ишлаб 200—400 сўмдан маош олаётган ишчи-меҳнаткашларнинг бири икки бўлмаётганини тушунмай оламиз. Халқ манфаатини ҳимоя қилиши керак бўлганларнинг яшаш шароити оддий меҳнаткашларнинг аҳволи билан нега тақосланмайди? Менга Муҳтарама Улуғованинг «Бахт ўз уйингдан бошланади» мақоласи ҳамда 8 март сонидаги «Турфа одамлар, турфа фикрлар» сарлавҳаси остидаги мактублар ёқди.

Ғафур Ғуломнинг «Шум бола» қиссасида ҳикоя қилинишича, уйдан қочиб кетган болакай уч ой ўзгалар юмушини бажариб юриб, қорнидан ортириб 40 сўм пул йиғади. Ўз оғзи билан «шу пулга 8 та қўй олган бўлардим», дейди. Ажабо, мен, хотиним, бизнинг умумий иш стажимиз 45 йил. Ойига ўртача 300 сўмдан маош олаяпмиз деганимда ҳам, бирон марта битта қўй сўйишга қурбимиз етмабди (тўй бундан мустасно). Юқоридаги ҳисобга рўзномалар тилга олган қалам ҳақини қўшмаяпман.

Ҳаётнинг ёзилмаган қонунлари бор. Ҳукумат чиқарган қонунлар қоғозларда қолиб кетаверади, бошқа қонунлар эса амал қилаверади. Сўзимнинг исботи сифатида бир гапни айтай: Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг бир сессиясида аёлларнинг иш соатини қисқартириш ҳақида гап борди. Худди шу куни биз ишлаётган Марғилон пиллакашлик фабрикасида (бу ердаги 5.000 дан ошиқ ишчининг 95 фоизи — аёллар) шанба куни ишлашга жалб этиш билан бирга, тунги сменада ҳам (сверхсрочний) ишни давом эттириш ҳақида кўрсатма берилди. Ваҳоланки, ҳар бир бригада ва ишчи шахсий режасини ошириб бажарган бўлса-да, хом ашё етмаслиги туфайли бўш турган дастгоҳлар ҳисобига фабрика давлат буюртмасини бажара олмаётгани тилга олинди. Ана сизга ғамхўрлик намунаси!

Шаҳримизда минглаб ишсизлар бўлгани ҳолда, фабрикага кириб ишлашни хоҳлашмайди. Натижада узоқ район ва қишлоқлардан ишчилар ишга жалб қилинади. [illegible] Бир уста ёрдамчисининг [illegible] ишлаб қайтиш учун 14 соат вақт кетаркан. Тонгги смена соат олти ярим-да бошланади. Тунги смена ўн икки ярмида тугайди. Агар бу ерда иш соати қисқартирилиб, ойлик маош оширилганида эди, шаҳарликларни ишга кўпроқ жалб этиш имконияти туғиларди.

Ҳаётнинг ёзилмаган қонунлари бор! Ҳозирги шароитда аёлни ишлаб чиқаришдан ажратиб бўлмайди. Чунки турмуш ишлаб пул топишга мажбур этади. Шундай экан, аниқ тадбирлар ўрнига қуруқ ваъдаю бефойда сафсаталар билан фуқарони руҳий толиқтириш шартмикан? Яқинда ишчилар билан меҳнат шартномаси қабул қилинибди. Айтишларича, агар ишчи йил бўйи тўлиқ меҳнат қилса ҳам, «сверхсрочний» ишга чиқмаса, ўн учинчи маошни ололмас эмиш.

Тўқликка шўхликдан жиноятчилик кўпайиб кетди, деймиз. Менимча, бу фарзандларимизга назоратнинг йўқлигидан, жамиятимиз аъзолари ҳаётидаги нотекисликдан бўлса керак. Одамларда эртанги кунимизга ишонч ҳосил қилиш учун бугун ваъдаларга вафо этмоқ керак.

Абдулҳай ҚУТБИДДИНОВ,
Марғилон ипакчилик илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг уста ёрдамчиси.

БАХТСИЗЛИК НИМА?

«Ҳарна келса бошингга, ўз тилингдан кўр!» — дейди шоир. Энг аввало бахтлилик билан бахтсизликнинг фарқини англаб олмоқ даркор. Мен ҳурматли шоирамиз Муҳтарама Улуғ қизи (яқингинада Улуғова эдилар, замоннинг зайли билан «ова» сўзини олиб ташлабдилар. Гўё биров уларни «бошқа одамнинг қизисан» деяётгандек)нинг кўплаб шеърларини севиб ўқиганман.

Муаллифимизнинг ўзлари айтганларидек, бола йиғласагина она сут беради. Лекин еб, эмиб туриб йиғлайверадиган болани нима қилиш керак? У яна нималарни талаб этаётганини наҳотки она билмаса? Донолардан бири шундай деган экан: «Эрининг имкониятларидан ортиқча нарсаларни талаб қилаверган аёл бехосият бўлади...» Хўш, ўзбек аёлининг ишламай уйда болаларини боқиб, тарбиялаб, майда-чуйда ишлар билан шуғулланиб, ўша Афғонистондаги Нуристон аёлларидек бўлиб юргани яхшими? Ўзимизнинг жумҳуриятимизда ўша нуристонликлардан ўн баравар яхши яшаб, эрининг кўнглини олиб, болаларини оқ тараб, оқ ювиб юрган аёллар камми? Қайси аёл ишлаяпман, деб болаларини кир-чир, ташландиқ ҳолда қолдириб, эрини севмай, унинг кўнглини олишга вақт тополмай, муҳаббат нималигини билмай юрибди? Сиз бирор аёлга шундайсан деб айтингчи, у сизга нима деркин!

Бу мақола ўзбек хотин-қизларининг орзу-умидларини тараннум этувчи, уларни яхши ишлаб, яхши яшашга эмас, ишламасдан тишлашга ундовчи, хонзодалардек ҳаёт кечиришга чақирувчи хом хаёл бўлиб қолибди. Мақолада «тонгда қушлардан-да эрта туриб...» болаларини едириб, кийинтириб кузатгач ишига йўл олган аёлнинг аҳволига ачинилади. Хўш, қушдан олдин туриш гуноҳми? Болаларини у едириб-ичирмаса, кийинтирмаса, бу ишларни ким қилиши керак? Ахир шунинг ўзи аёл учун энг катта бахт эмасми? Ишга боришда йўлда автобусларда тиқилинчда қийналиши, магазиндан нарса тополмай (нега у магазиндан нарса қидиради, эри ўлганми? Ёки эри магазиндан нарса қидиролмайдиган ландовур, ношуд, чўлоқ, тилсиз ва қўлсиз махлуқми?) юриши ҳаётда бўладиган икир-чикирлардир. Бусиз ҳаётнинг қизиғи қолмайди. «Гулдек жисмлари меҳнату машаққатнинг исканжасида қолиб... кўпроқ вақтларини давлат корхонасида» ўтказаётган бирор аёл турмушидан, ҳаётидан шикоят қилганини эшитган эмасман. Кўпинча уйда ўтириб, тенгқурларидан ажралиб, оилада бола-чақалари билан овора бўлиб қолган аёлларнинг кўпчилиги ишлашни, ҳаёт қучоғида меҳнат қилишни орзу қилиб ғапиришади. Ахир эрдур, хотиндур тани соғ бўлса меҳнат қилгани, оиласига озми-кўпми бир нима топиб келганининг ўзи олийжаноб бир бахт-ку! Асаларими, чумолию мусичами, қалдирғочу чумчуқми — жамики эр-хотин ишлайди, юради, ўз ризқини ўзи топади. Тўғри, жумҳуриятимизда эрининг топганини баҳам кўриб, қўлидан ишлаш келса ҳам ишламай эртадан кечгача пардозу андозни жойига қўйиб, кунига икки-уч маротаба ювиниб-тараниб, беш вақт намозни қанда қилмай уйда ўтирган нуроний онахону жувонларимиз кам эмас. Лекин... Аёлларнинг (айниқса қишлоқ хўжалигида меҳнат қилаётган) иш ҳақи ва уларнинг топгани яхши яшаб, яхши турмуш ўтказиш, орзу-ҳавас қилишга етмайди, дейилса мақсадга мувофиқдир. Аммо аёлларнинг барчаси уйда ўтирсин-у эрлари топиб келсин, деган фикрга мутлақо қўшилмайман. Эркакларнинг бир вакили бўлганим учун эмас, умуман жамиятнинг бир аъзоси бўлганим учун шундай деяпман. Эркак қанча кўп пул топмасин, агар имконияти бўлса, аёл кишининг ҳам қандайдир бир касб билан шуғулланиши яхши.

Дунёдаги энг бадавлат мамлакатлардан бири — Америкада ҳам аёллар ишлашар экан.

Республикамизда ишсизлик кўп. Лекин аёлларни уйда ўтиришга ундаш билан бу муаммони ҳал қилиб бўлмайди. Иккинчидан, болалар уйлари, қариялар яшайдиган жойларнинг борган сари кўпаяётганига жамиятни айблаш ярамайди-да. Тўғри, ҳаромдан туғилган болаларни авайлаб катта қилаяпмиз. Улар ўқиб, ўрганиб, эртасига қайсидир идорада сиз билан менинг болаларим билан бирга ишлайдилар. Балки отасининг тайини йўқ, миллати аниқ бўлмаган ўша кимса сиз билан менинг фарзандларим, ҳеч бўлмаганда набираларимга бошлиқ бўлишар. Худо кўрсатмасин, агар ана шулар раҳбарликка сайланиб қолсалар, билингки, бу кунги аҳволимизни эртаклардагидек эслаб юришади авлодларимиз...

Қадимда асосан республикамиз ҳудудида бирор аёл ношаръий туғиб қўйса, шариат йўли билан она-болани девор остига қўйиб кўмиб юборишар экан. Чунки бундай иш иккинчи бор такрорланмаслиги учун кўрилган адолатли чора бўлган. Ҳозир эса ундай эмас. Боласини ташлаб кетса, уни кўз қорачиғидек асраб, етимхоналарга олиб берамиз, гўё биз гуноҳкордек. Бу чақалоқни етимхоналардаги бечора «она»лар не машаққатлар билан боқадилар. Негаки, уларга ҳукумат маош беради. Бу маошлар эса сиз билан менинг ҳалол ишлаб топган меҳнатларимиз учун олишимиз керак бўлган пулларнинг бир қисмидир. Кўчада тунаётган, кишиларнинг уйига кириб босқинчилик қилаётган, халқни талаб бойлик орттираётганлар ҳам ҳалол билан ҳаромнинг фарқига бормайдиган кишилардир.

Яна гап айланиб аёлларнинг меҳнатга жалб этилгани ҳақида боради. «Ҳозир пахта далаларида, — дейилади мақолада, — асосий ишчи кучи бўлган 50, 40, 30 яшар аёллар ва уларнинг изидан кетаётган қизларнинг кўзларига термулганмисиз? Жуда оғир бўлса-да, мен бу кўзларга кўп тикилганман: худди саёз турғун сувнинг ҳолатини ёдга солади». Бу Муҳтарамахонимнинг навбатдаги туҳматидир. Далада ишлаётган бирор қиз ёки жувонга «сен шундайсан» деб кўринг-чи, у сизга қандай жавоб қайтараркин? Иккинчидан, ҳозир далада 40—50 ёшли аёлларни онда-сонда учратасиз. Пахтазорда асосан эндигина ўнинчи синфни тугатаётган ёки тамомлаб, ҳали турмушга узатилмаган қизлар ва ўқувчи йигит-қизлар ишлашади. Ахир пудратчи ҳамманиям ишга қабул қилавермайди-ку... Эллик ёшли аёлнинг беш ёки ундан ортиқ фарзанди бўлади. У пенсияга чиқади. Ранги кўлмак сувига ўхшайдими, пахтадек оқариб кетганми, уни ишлашга ҳеч ким мажбур қилган эмас. Демак, унинг учун кўп қайғуришимиз, шунинг учун жамиятни, тузумни айблашимиз шарт эмас. Яна мақолада, ишлаган аёллар «мутолаага, миллий урф-одатларни сақлаш ва болаларига ўргатишга, жисмонан ва руҳан тиниқишга, ўзларию ўзгалар ҳақида чуқурроқ фикр юритишга, бир-бирларини англашга, севишга вақтлари қолмади. Инсоннинг ҳаракатсиз ҳар қандай аъзоси темир занглаб емирилгандай меҳнатдан, ривожланишдан тўхтайди...» дея «башорат» қилинади. Наҳотки севиш учун, фикр юритиш учун, бир-бирини қадрлаш ва англаш учун ишламасдан уйда ўтириш керак бўлса! Наҳотки муаллиф қишлоқда, айниқса пахта далаларида, полизда очиқ ҳавода ишлаётган қиз-жувонлар билан шаҳардаги корхоналарда, илмий муассаса ҳамда шунга ўхшаш идораларда ишлаётган хотин-қизларнинг ранги-рўйи қандайлигини фарқлай олмаса! Ахир қишлоқ қизларининг икки юзи қип-қизил. Наманганнинг олмасидек чиройли ва тип-тиниқ-ку!

Шуни айтиб қўяйки, матбуотда нимани ёзса, кимга қандай тамға босса, кимнинг юзига қанақа ранг сурса бўлаверади, деб ўйлаш калтафаҳмликдир. Ошкораликни қалқон қилиб олиб, мен нима десам одамлар шуни маъқуллайверар экан, деб кишиларни тўғри йўлдан чалғитмаслигимиз лозим. Меҳнаткашни ҳимоя қилиш керак экан, уларнинг қўлларини ишдан совутмаслигимиз, аксинча, меҳнатга, жамият тараққиёти, оила бахти ва эл-юрт фаровонлиги йўлида бошланган ишларни давом эттиришга даъват қилмоғимиз керак. Шу билан бирга уларнинг ҳалол меҳнатларини қадрлаб, уларга ҳақ беришни, маданий-маиший хизмат кўрсатишни яхшилаш тўғрисида фикр юритсак, бу ҳамма учун ҳам фойдали иш бўлар эди, албатта. Шунингдек, иш соатларини қисқартириш ёки айрим корхоналарда аёлларнинг уч сменада ишлашини йўқотиш ҳақида мунозара эмас, талаб қўйиш мақсадга мувофиқдир.

Тўғри, В. И. Ленин Октябрнинг дастлабки кунларида хотин-қизларнинг мамлакат ишлаб чиқаришида иштирокини таъкидлаб, бусиз социализм қуриш асло мумкин эмаслигини айтган. Хўш, шундай деб хато айтган эканми? Ишламасдан уйда (ҳамма хотин-қизларни уйда бир умр олиб ўтириб бўлмайди. Агар эшикни қулфлаб, оёғига арқон боғлаб қўйсангиз ҳам хотин зоти кўчага чиқиб кетади — **М. И.**) ўтираверсин ёки кўча-кўйда нима билан шуғулланса шуғуллanaверсин, деса бизга маъқул бўлармиди? Хотин-қизларнинг ҳозирги аҳволи ишлагани, жамоат ишларида фаол иштирок этгани учун ёмон бўлиб қолганини, ёки оилаларнинг мўрт бўлиб қолганини, мамлакатда ҳароми болаларнинг кўпайиб, безориликларнинг ортиши, болалар уйлари ва кексалар манзилгоҳларининг борган сари ортаётганига бир кишининг қачонлардир айтган гапини рўкач қилиб уни айбламаслик керак. Шу ўринда ҳазрат Навоийнинг ушбу байтини келтириш ўринлидир:

Навосиз улуснинг наво
бахши бўл,
Навоий ёмон бўлса,
сен яхши бўл!

Мен яна айтаман: В. И. Ленин, хотин-қизларнинг ишлаб чиқаришда фаол иштирокисиз социализм қуриш мумкин эмас, дебдими — жуда тўғри гапирган.

Иккинчидан, мақолада «социализм қурилмади, афсус...» дея хулоса чиқарилибди. Социализмни ким қуриши керак эди? Сиз билан менми? Нега уни қуролмадик? Ана шу ҳақда гапириш керак! Шахсан мен социализмни қуриш учун бир кишилик, бир коммунистчалик ҳиссамни қўшдим, қўшаяпман. Ўйлайманки, социализм узил-кесил қурилмаган бўлса-да, қурилди ва қурилаяпти. Бу ҳақда хулоса чиқаришга шошилмаслик даркор...

Яна бир ўринда «бахтли келажакни яратмоқ йўлида меҳнат қилдилар. Лекин ўзбек хотин-қизлари ўз аёллик фазилатлари, лутфу назокатлари, маданиятлиликлари, бахтлари таназзулининг тараққиёти томон анча-мунча йўлни босиб қўйдилар», — дейилади. Бу хатони тузатиш учун ишлаб чиқаришдан ажралиб оилага қайтиш керак, деб хитоб қилинади. Хўш, ишлаб чиқаришда фаол ишлаётган қайси ўзбек хотин-қизини таназзулга қадам қўйди, дейиш мумкин? Мисол келтира оласизми? Йўқ, мисол келтиролмайсиз! Шундай экан, ўзбек хотин-қизларига туҳматдан ёрлиқни илишга ҳаққингиз йўқ!

Лекин барча совет хотин-қизлари каби ўзбек совет хотин-қизлари ҳам бахтни, эркинлигу иқболни қўлга киритган. Буни инкор этиш кўрнамаклик бўлур эди, албатта.

Ўзингиз биласиз, балиқчи чолнинг хотини нималарни талаб қилганини... Одамзод шундай жонзодки, бўлди энди, ниятимга етдим, шунга шукур, демайди. Шунинг учун ҳам сиз бахтни «ўз уйингиздан бошланади» деб тўғри айтгансиз. Лекин мақолангизда бошдан-оёқ жамиятни, унинг назариячилари ва раҳбарларини айбдор қилгансиз. Кўр бўл, кар бўл, инсоф билан бўл деган мақолга амал қилмагансиз. Ахир сиз билан мени шунақа фикр юритадиган «ақлли-доно» қилиб қўйган ҳам шу жамият эмасми? Айтаверсам гап кўп, кўмир оз. Шундай экан, ўзбек хотин-қизларининг юксак маданиятлилигини, меҳнатсеварлиги ва бахтлилигини (айримларидан қатъи назар) инкор этмаслигимиз ва уларни ерга урмаслигимиз лозим. Ўзингни ёмонласанг, ўзганинг меҳри кетар, дейди халқимиз. Бирники мингга, мингники туманга деганларидек, айрим маданиятсиз, «ишлаяпман, кўп вақтим ишхонада ўтаяпти, шунинг учун болаларим тарбиясиз, ўзим бахтсизман» дейдиганларни ҳисобга олмаганда, иқтисодий қийинчиликларни ҳисобга олмаганда, барча аёлларимиз маданиятли, ахлоқли, бахтли ва «она» деса арзигулик инсонлардир. Шунинг учун ҳам биз, эркаклар бобокалонимиз Мирзо Бобур айтганидек, ўзимиз шоҳ бўлсак ҳам, аёлларнинг қулимиз. Шундай экан, уларни камситишга, бахтсизликда айблашга ва бунинг учун уларни йўлдан уришга ҳаққимиз йўқ. Ўзингиз айтгандек, тангрининг «Сендан ҳаракат, мендан баракат» деган амрига амал қилиб, белни маҳкам боғлаб, пешонага дуррани қаттиқроқ танғиб, қўлга киритилган бахтни мустаҳкамлаш, уни авайлаб парваришлаш учун фақат ҳалол меҳнат қилиш, ўзингнигина эмас, бошқаларнинг бахти учун ҳам курашмоқ керак. Шундагина ўз уйимиздан бошланган бахт коллективда, жамиятда, одамлар кўмагида камолга етади ва авлодларимиз олдида юзимизни ёруғ қилади. Бусиз бахт ҳақида гапириш гуноҳкорнинг жаннатни орзу қилишидан ҳам баттарроқ бир афсонадир.

Маҳмуд ИБРОҲИМОВ.
журналист.

Тошкент шаҳри.

АЁЛЛАР ВА ОИЛА БЮДЖЕТИ

Янги йил арафасида мамлакатимиз фуқаролари Иттифоқ ва республикалар бюджетларининг ўзаро муносабатларини қизғин муҳокама қилдилар. Энг ташвишли ҳол — бюджет камомади депутатларнинг диққат марказида бўлди. Оила бюджетининг даромад ва харажатларини баробарлаштириш учун маблағ топиш аёлларнинг ҳам оиладаги масъул вазифаларидан бўлиб қолди. Уй бекалари орасида тажрибали иқтисодчиларга ҳам дарс берадиган моҳир бошқарувчилар бўлганидек, маблағни хариднинг моҳиятига қарамасдан сарфлайдиган тажрибасиз, нўноқ «иқтисодчилар» ҳам топилади. Мен М. Улуғ қизининг «Бахт ўз уйингдан бошланади» сарлавҳали муҳокама учун ёзган мақоласини ўқиганимда, дастлаб хаёлимдан юқоридаги фикрлар ўтди.

Муаллифнинг аёлларга оилавий шароит яратилиши, иш кунининг қисқартирилиши ҳақидаги фикрларига қўшиламан. Лекин барча оилаларда шароит бир хил эмас. Баъзи қайноналар болаларни тарбия қилишда келинларга катта ёрдам берадилар. Бошқа оилаларда ҳамма оғирлик эр ва аёлнинг зиммасига тушади. Яқинда менга бир талаба имтиҳон топширди, бир ҳовлида 32 киши истиқомат қилишаркан. Барча келинлар ишлашар экан. Қайнона невараларга қараркан, ҳатто уларнинг дарс тайёрлашларига ёрдам берар экан. Шу сабабдан барча аёлларни уй бекасига айлантирсак, бунинг ижобий томонлари билан бирга салбий оқибатлари ҳам бўлади, албатта.

Кўпчилик оилалар қизлари ўрта мактаб ёки техникумни тамомлагандан кейин турмушга чиқаришга ҳаракат қиладилар, аксарият оилаларда тўй ўтгандан кейин ўқиш бир умр давом эттирилмасдан тўхтайди.

Ҳаёт-да, ана шундай оилада бошга бир иш тушса, уй бекаси қўлида ҳунар бўлмагани учун қийналади. Фабриканинг собиқ ишчиси билан шу ҳақда гаплашиб қолдик. У ўз ҳаётидан сўзлаб берди: отаси фарзандларининг ҳунарли, илмли бўлишига алоҳида аҳамият берган.

Ака-укалари институтда ўқишган. Лекин у жуда ёшлигида турмушга чиққанлиги учун фабрикага ишга кирган. Попоп машинасида тикишни ўрганган, бу ишда чевар бўлиб, Бутуниттифоқ халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасига йўлланма билан мукофотланган. 50-йилларда турмуш ўртоғи туҳмат билан қамалган. Оилани тебратиш керак. Шунда беканинг қўлидаги ҳунар кўздек асқотиб, етти кишилик оилани бир ўзи тебратган.

Ҳаётий тажрибадан хулоса чиқарган она қизларининг ҳаммасини институтда ўқитган. Қўшнимиз яна шуни айтадиларки, уйда ўтирган аёл киши зерикиши мумкин. Мен пенсияда бўлсам ҳам, попоп тикаман, бу иш билан кун қандай ўтганини билмайман, деди.

Иккинчидан, аёллар орасида катта қобилиятли, истеъдодлилари кўп. Мураккаб ҳисобланган бизнинг иқтисод фанимиз бўйича республикада 5 фан доктори, 10 дан ортиқ фан номзоди, министр ўринбосарлари, вилоят молия бўлимлари ходимлари, район молия бўлимларининг мудирлари бор. Мен 45 йилдан бери Тошкент халқ хўжалиги институти молия кафедрасида ишлайман.

Демоқчиманки, ҳар бир қиз ўрта мактабни тамомлагандан кейин келажакдаги ҳаёт йўлини ўзи белгиласин. Мен аёлларнинг пухта билимли, маданиятли ва, шу билан бирга, яхши уй бекаси бўлишлари тарафдориман. Бу икки сифатни мужассамлаштирган аёлардан ўрнак олсак, тажрибаларини ўргансак ёмон бўлмас. Мақолада кўтарилган масалаларнинг ижобий ҳал қилинишига эришишимиз мумкин, лекин барча оилаларда шароит бир хил эмаслигини, шаҳар билан қишлоқ хусусиятларини эътиборга олмасдан бир хил тавсия бериш қийин. Фикримча, мақолада кўтарилган муаммолар фақат аёлларгагина эмас, уларнинг турмуш ўртоқларига ҳам даҳлдор.

Ҳикмат СОБИРОВ,
профессор.

ТЕНГ ҲУҚУҚЛИЛИКНИНГ МЕЪЁРИ БОР

«Халқ сўзи» аёлларимиз бахти учун қайғуриб, барчани бу ҳақда жиддийроқ ўйлашга даъват этаётганлиги дилимиздаги умидни учқунлатади. Муҳтарама Улуғ қизининг «Бахт ўз уйингдан бошланади» сарлавҳали мақоласи шу жиҳатдан эътиборлидир. У муштарийда қатор фикр-мулоҳазалар, баҳслар, эътирозлар уйғотади.

Мақолада аёл бахти муаммосининг назарий қирралари таҳлил этилмаган. Айтайлик, ўзбек аёли шахсининг баркамоллиги ёки ҳаётининг тўкислиги нимада? Ишхонада эгаллаган мансаби, бойлик ёки илмий унвоннинг бахт учун аҳамияти йўқми? Ўзбек аёлининг ибратли фазилатлари тамоман таназзулга юз тутмоқдами ёки унинг омон-эсон сақланиб қолаётган хусусиятлари ҳам борми?

Дарҳақиқат, шўролар даврида эркаклар ва аёлларнинг «тенг ҳуқуқлилиги» асосида фақат аёл зотигагина хос бўлган жисмоний имкониятлар, алоҳида маънавий эҳтиёжлар бутунлай унутилди ёки умуман ҳисобга олинмади. Оқибатда уларнинг аксарияти ҳам жисмоний, ҳам асабий толиқдилар. Масалан, олий билим даргоҳларида хизмат қилаётган аёлларга илмий ишлар бўйича ҳам, жамоат топшириқлари тақсимотида ҳам эркаклар билан баб-баробар талаб қўйилади. Уйга қайтган эр дам олади, телевизор томоша қилади, газетаю журнал ўқийди ва ҳоказо. Толиққан шўрлик аёл кечки овқат тайёрлаш учун ошхонага шошади. Таомдан сўнгги ташвишларни қўяверинг.

Баъзи эркакларимиз бу ҳақда умуман бош қотиришмаса керак. Йўқса, кечки дарс соатлари хотин-қизларга қолиб, улар уйларига «бемаҳалда» қайтмасдилар.

Мамлакатки бор,
хотунлари хор,
Билингки, эрларида
ҳеч қолмаган ор,

деган мисралар беихтиёр ёдимга тушиб кетади.

Турмуш қийинчиликларимиз ҳақида фикр юритганда, кўпинча ишчи ёки колхозчи аёллар ҳаётини таҳлил этамиз. Зиёлининг аҳволи ҳам уларникидан зиёда эмас. Тиббиёт институтида муаллима бўлиб ишлайдиган аёл йиғлаб ҳикоя қилиб берди:

— Кафедрада кечқурун соат олтигача ўтириш шарт, — дейди у. — Сўнгра боғчага чопаман, у ерда ўзи ёлғиз қолиб, боғча опанинг силтовларидан чўчиб, мўлтираб ўтирган боламнинг «Нега кеч келдингиз, опажон?» деб йиғлашлари юрак-бағримни эзади. Тарбиячи ҳам ўз ҳолича минғирлаб, совуқ қараш қилади.

Ишхонада «Боламни боғчадан олишим керак» деб жавоб сўрасанг, раҳбарлар бунга ё парво этмайдилар, ёки ҳамма қатори маош олаётганингни пеш қиладилар.

Энди ҳамма гап аёлларимизни бу оғир танглик исканжасидан қайси йўл билан озод қилиш мумкинлигида. Бунинг учун, баъзи бировлар ўйлаганларидек, аёлларни давлат корхоналаридаги меҳнатдан бутунлай қутқариш шартми?

Бу ҳозирги шароитда атрофлича ўйлаб ҳал қилинадиган масаладир. Негаки, кўпчилик аёлларимиз моддий эҳтиёж туфайли оғир меҳнат билан шуғулланишга мажбур бўлсалар, маънавий эҳтиёж туфайли — оилага, халқ ва жамиятга манфаат келтириш мақсади билан меҳнат қилаётганлар ҳам оз эмас. Менимча, фақат моддий қийинчиликларга барҳам бериш ёки аёлларимизни уйга қайтариш билан уларни тўла маънода бахтиёр қилиб бўлмайди. Тўғри, кимлардир ўз оиласининг тинчи ва тўкин-сочинлиги билан чексиз бахтиёр яшаши мумкиндир. Лекин кўпчилик аёлларимизнинг юксак умуминсоний мақсадларга ҳамоҳанг орзу-умидлари ҳам борки, шу боисдан ҳам барча хотин-қизлар бахтини бир мезон билан ўлчаш ярамайди.

Демак, опа-сингилларимиз фақат уй-рўзғор ишлари билан шуғулланадиларми, бирон-бир ижтимоий соҳада меҳнат қиладиларми — бу уларнинг жисмоний қувватларига, шароит ва имкониятларига, хоҳиш-истакларига боғлиқдир.

Мен анчадан буён ўзбек классик шоираларининг ижоди билан шуғулланаман. Уларнинг ҳаёти, орзу-умидлари билан яқиндан танишгач, аёл бахти фақат оила билан чекланиб қолмаслигига яна бир бор иқрор бўлдим. Масалан, машҳур шоира, шоҳ қизи Зебуннисобегим ёки Амир Умархоннинг севикли рафиқаси бўлмиш маликаи даврон Нодирабегим моддий жиҳатдан шоҳона шароитда яшаган эсалар-да, халқ дарди, ғам-андуҳларига руҳан шерик бўлиб, армон билан кун кечирдилар.

Зебуннисо «Шоҳ қизи бўлсамда қилдим фақр йўлини ихтиёр», — деб ёзса, Нодирабегим кўнглида халқ билан бирдамликка катта эҳтиёж борлигини шундай ифодалайди:

Макнуна рам намуда зи
абнои ин жаҳон,
Охир варо ба халқ кунад
ром эҳтиёж!

Мазмуни:

Макнуна бу жаҳон халқларидан узоқлашмоқни истагани билан, эҳтиёж уни яна халққа ром қилади.

Жафокаш шоира Анбар отин эса:

Мендек ётма, уйғонгил,
эй замони Фарғона,
Эрлардек бел боғлагил
энди бўлиб мардона,—

дея аёлларни мардонавор курашга чорлаган бўлса, иккинчи бир ғазалида:

Бир ўзимни айтмағайман
зинҳор, эй дўстлар,
Раҳм этингиз зулмат ичра
кўп аёлимни кўриб.—

дейди.

Хулосаки, ҳам оила бахти учун, ҳам умумхалқ бахти учун курашиш аёлларимизнинг азалий юксак орзуси бўлган. Энди ҳамма гап қутлуғ ниятларни рўёбга чиқариш учун уларга қулай шароитлар яратиб бериш, сўздагина эмас, балки амалда ҳам ҳамкору ҳамдўст бўлиб, тенгҳуқуқлиликнинг меъёрию чегарасини унутиб қўймасликдадир.

Бу жиҳатдан мен «Бахт ўз уйингдан бошланади» мақоласи муаллифининг «Лекин маънавий камолот белгиси етмиш йил давомида мамлакатимизда қолипга солиб таърифлаб келинганидек, бахт «халқ, ватан фаровонлиги йўлида мулоҳазасизлик билан қулларча ишлаш эмас» — дея ўзбек аёлининг ижтимоий эрки учун бонг ураётганлигини тўла қўллаб-қувватлайман.

Муножотхон НУРМАТОВА,
Абдулла Қодирий номидаги Тошкент давлат маданият институти эстетика, этика ва маданият назарияси кафедрасининг катта муаллимаси.

1991 Алишер Навоий йили

ЁДЛАБ ОЛИНГ

ЖОНИМҒА ҚИЛУР ЖАВРУ ЖАФО ЁР АСРУ,
КИМ, ЁР ИЧИДА ЖАВРУ ЖАФО БОР АСРУ.
БЎЛДУМ ЧЕҚИБОН ЖАВРУ ЖАФО ЗОР АСРУ,
МЕН ЖАВРКАШ-У, ЁР ЖАФОКОР АСРУ.

ТУРКИЯ-САМАРҚАНД ҲАМКОРЛИГИ

ТУРК ширкатчилари уюшмасининг вакиллари Самарқандга ташриф буюришди. Уюшма вице-президентлари Ирфон Бойяр, Мустафо Қилич Аслон, ҳукумат палатаси аъзоси Нури Маҳлит, Анқарадаги Ғози дорилфунунининг профессори Қодир Арич ва бошқалар Красногвардейск вино ишлаб чиқариш комбинати, консерва заводи иши ва технологияси билан танишдилар. Меҳмонлар Ургут шаҳар савдо муассасаларини кўздан кечиришди. Самарқанд савдо институтида бўлдилар. Учрашув давомида туркиялик ва самарқандлик ширкатчилар ҳамкорлик қилишга келишишди.

Холмуҳаммад НУР,
«Халқ сўзи» мухбири.

Ўзбекистон халқ артисти Малика Аҳмедова ҳозирги замон ўзбек рақс санъати ривожига муносиб ҳисса қўшиб келаётган санъаткордир. У яратган ўнлаб миллий ва хорижий халқлар рақслари мухлисларга манзур бўлган. Раққоса ҳозир янги рақслар устида ижодий изланишлар олиб бормоқда.

СУРАТДА: Малика Аҳмедова.

А. РИСҚИЕВ олган сурат.

НАМАНГАН ЯНГИЛИКЛАРИ

РАҲБАР ИШБИЛАРМОН БЎЛСА

НАМАНГАН районидаги маҳаллий саноат комбинатига асос солинганига атиги бир йил бўлди. Ҳозирданоқ ёш корхона йилига бир миллион сўмлик кенг халқ истеъмоли буюмлари ишлаб чиқариш қувватига эришди. Тақчил бўлиб турган болалар қалпоқчалари, кўйлакчалардан тортиб юнгли рўмол, ранго-ранг атласлар, гилам, шолча тайёрланаяпти. Муҳими, районда 300 киши иш билан таъминланди.

— Ҳозир Калинин қишлоқ совети ҳудудидаги Ғалча қишлоғида яна 400 ишчи ўрни тайёрлаяпмиз, — дейди корхона директори Тўлқинбой Тожибоев. — Шу билан бирга асаларичилик, қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишловчи майда тармоқлар ҳам фаолият кўрсатади.

Корхонада тайёрланаётган маҳсулотлар тури йил охирига қадар 30 тага етказилади.

САМАРАЛИ ҲАМКОРЛИК

Вилоят маркази аҳолисининг ичимлик сувга бўлган эҳтиёжини тўлароқ қондириш мақсадида Жийдакапа сув иншоотининг учинчи навбати қурилиб ишга туширилди. Бунда Наманган-Москва ҳамкорлиги қўл келди. «Мосгазпроводстрой» трестининг 2-қурилиш-монтаж бошқармаси наманганлик ҳамкасблари билан чинакамига меҳнат қилишди. 20 чақиримлик масофада Жийдакападан Наманган шаҳрига тоза ичимлик сув узатувчи қўшимча иншоот ана шундай тарзда битказилди. Бу ишлар учун 12 миллион сўмдан зиёд маблағ сарфланди. Ҳозир Жийдакапа сув иншоотида 36 та қудуқ ишлаб турибди.

ЎЗ КУЧЛАРИ БИЛАН

Уйчи районининг Жийдакапа қишлоғида жойлашган тажриба синов заводи жамоаси янги маҳсулот — газ плиталари ишлаб чиқаришни йўлга қўйишди. Уларга қўшни Фарғона вилоятидаги газ аппаратлари тайёрловчи корхона мутахассислари кўмаклашишди. Мутахассисларнинг фикрига қараганда бу газ плитаси барча талабларга тўла жавоб беради.

Раҳимжон ТУРДИАЛИ ўғли,
«Халқ сўзи» мухбири.

Навоийни тушунмоқ учун

Тил яқинд дил яқин

МАЪЮБ — майиб; айбли.
МАЪИЙЯ — бирлик, биргалик.
МАЪҲУД — 1. аҳд қилинган; ваъда берилган;
2. расм, одат.
МАЪҲУДИЙ — қабул қилинган, одат тусига кирган, одатдаги.
МАҚАР /Р/ — қароргоҳ, макон, қарор топиладиган жой.
МАҚБУЗ — 1. боғланган, гирифтор бўлган;
2. аруз ўлчови.
МАҚДАМ — келиш, ташриф буюриш, қадам қўйиш.
МАҚДУР — 1. қудрат ва имконга мувофиқ: қудрат, қувват, имконият;
2. белгилаб қўйилган, тақдир.
МАҚБУЛ — айлантирилган, ағдарилган, тескари.
МАҚОБИР — мақбаралар, қабрлар.
МАҚОМОТЛИҒ — юқори ўринларга сазоворлик.
МАҚОСИД — мақсадлар, муддаолар.
МАҚРУН — яқин; бирлашган, пайваста, восил.
МАҚСИМ — бирор нарсани қисмларга бўлинадиган жой, тақсимот ўрни.
МАҚСУМ — тақсимланган, бўлинган, ажратилган; қисмат; тақдир.
МАҚСУР — 1. битмаган, тугалланмаган;
2. аруз вазнлари.
МАҚТАЛ — ўлдирадиган жой, дор таги.
МАҚТАЪ — шеърий асарнинг охирги байти.
МАҚТУЛ — қатл қилинган, ўлдирилган.
МАҚҲУР — қаҳрга лойиқ, қаҳр-ғазабга дучор бўлган.
МАҒБУН — 1. зарар кўрган; алданган;
2. одамгарчиликдан чиққан.
МАҒЗУБ — ғазаб қилинган, ғазаб остида қолган.
МАҒМУМ — ғамли, ғамгин.
МАҒОК — 1. чуқурлик; тешик;
2. пастлик жой.
МАҒОРА — ғор, ўйиқ ер.
МАҒРИБ — кунботиш, ғарб.
МАҒРИБИЙ — ғарблик; мағриблик.
МАҒФУР — гуноҳи кечирилган; марҳум.
МАҲ — 1. ой;
2. нур, ёруғ, порлоқ.
МАҲАК — кумуш ва олтинларга суртиб, уларнинг тоза-нотозалигини ажратадиган тош.
МАҲАЛ /Л/ — 1. муҳлат, фурсат;
2. замон, он, вақт;
3. макон, ўрин, жой;
4. гўр.
МАҲБАС — ҳибсхона, қамоқхона, зиндон.
МАҲВАТА — иҳота, атроф, теварак.
МАҲД — 1. бешик;
2. тобут;
3. оромгоҳ; тахт, маснад.
МАҲДИЙ — раҳнамо, йўлбошчи.
МАҲДУД — чегараланган; ниҳоя; сўнгги.
МАҲДУДОД — теварак, атрофлар.
МАҲЖАБИН — пешона порлоқ, гўзал.
МАҲЖУБ — пардаланган, ёпилган, ҳижобланган; пинҳон,
МАҲЖУД — кечалари ором олмасдан, ухламасдан тоат-ибодат қилувчи.
МАҲЖУР — айрилиб қолган, узоқлашган; маҳрум; йироқ.
МАҲЖУФ — аруз термини.
МАҲЗ — 1. холис, соф; фақатгина, биргина /мақсад/;
2. ёлғиз, фақат.
МАҲЗАЛ — ҳазил; масхара.
МАҲЗАР — 1. ҳозир бўлиш, тўпланиш жойи;
2. ҳукмнома, фармон.
МАҲЗУЗ — баҳраманд, лаззатланган; хурсанд.
МАҲЗУФ — аруз ўлчови.
МАҲЛАКА — хавф — хатар, ҳалокат, хатар.
МАҲЛУЛ — эритилган, суюлтирилган.
МАҲМАСА — жон чиқар ҳолат, ўлиш олди.
МАҲМИЗ — чавандоз этигига қоқиладиган мих; ҳалқача.
МАҲМИЛ — 1. маҳофа; кажава;
2. осилган, боғлиқ.
МАҲМУД ФИОЛ — ёқимли, севимли, хушқилиқ.

ДЎКОНДОРЛАР БОЗОР ТАРАДДУДИДА

Фарғона шаҳрида ижара асосида ишловчи дўкондорларнинг ассоциацияси ташкил топди.

АЙНИ пайтда шаҳардаги 45 та дўкон ижара усулида ишлаяпти. Уларнинг тажрибаси шуни кўрсатмоқдаки, тижорат ходимлари мустақилликни, ишбилармонликни, асосийси, тежамкорликни ўрганмоқдалар, савдо корхоналарининг том маънодаги хўжайинларига айланмоқдалар. Ҳозирги шароит дўкондорлардан пештахталарни керакли моллар билан тўлдиришни, харидор талабини қондириш учун турли йўлларни қидиришни талаб этмоқда. Шу туфайли кичик корхоналар ташкил этишга ва савдонинг мол айирбошлаш усулига эҳтиёж ортиб кетди. Вақт бу вазиятдан чиқиш учун якка ҳолда эмас, ягона мақсад ва манфаатни муштарак этувчи, бозор муносабати синовлардан биргаликда ҳимояланишни таъминловчи уюшма зарурлигини кўрсатди. Ассоциация савдо ходимлари ва ижарачи жамоаларни иқтисодий жиҳатдан ҳимоялаш, уларни қўллаб-қувватлашни ўз зиммасига олди.

Ш. ЙЎЛДОШЕВ.

«Ўзбекистон байрамлари»

«Ўқитувчи» нашриётида Усмон Қорабоевнинг «Ўзбекистон байрамлари» китоби чоп қилинди. Китобдан ўзбек халқ байрамлари тарихи, назарий-амалий асослари, замонавий байрамлар таърифи ва таҳлили ўрин олган.

Китобда ибтидоий даврда вужудга келган илк байрам шакллари, Ислом динигача бўлган байрамлар моҳияти кенг очиб берилган. Ўзбек халқи маданий ҳаётида байрамлар ҳамиша салмоқли ўринни эгаллаб келган. Бизда байрамлар мақсад-моҳиятига кўра бир неча хилдир. Масалан, табиат, меҳнат, маданият, ижтимоий-сиёсий, диний байрамлар мавжуд. Китобда ана шу байрамларнинг ҳар бирининг аниқ атамалари, ўтказиш ва нишонлаш тартиб-қоидалари батафсил баён қилинган. Шунингдек Наврўз, Меҳржон, Ҳосил байрами, «Санъат байрами», Бешик тўйи, Рўза ҳайити, Қурбон ҳайити ва бошқа қатор байрамларимиз алоҳида эътибор билан нигоҳдан ўтказилади. Умуман қўлланмадан юздан зиёд тарихий ва замонавий байрамлар тўғрисида маълумот олиш мумкин.

Халқимиз уйғониш лаҳзаларини бошидан кечираётган ва кўплаб қадриятларимиз қайта тикланиб, ҳатто диний байрамлар кенг ва эркин нишонланаётган айни пайтда ушбу китобнинг чоп этилиши айни муддао бўлди. «Ўзбекистон байрамлари» китоби ўқувчиларни бефарқ қолдирмайди деган умиддамиз.

Ж. САФОЕВ.

БУГУН: «Народное СЛОВО» саҳифаларида

Ўзбекистон ССР Прокуратурасининг умумий назорат бошқармаси катта прокурори Ю. Шокировнинг давлат арбитражи билан боғлиқ масалалар ифодаланган мақоласи, корхоналарнинг мустақиллиги ҳақида «Ўзимиз ҳал қиламиз» сарлавҳали материал биринчи саҳифадан ўрин олган.

Халқ депутатлари Чирчиқ шаҳар советининг раиси, шаҳар партия комитетининг биринчи котиби Д. Азизхўжаевнинг «Маҳаллий ҳокимият нимадан бошланади?» сарлавҳали мақоласини иккинчи саҳифада ўқийсиз.

Тарих фанлари доктори К. Норматов ва фан номзоди А. Мустафоевнинг қатағон йиллари қурбонларидан бири Абдулҳай Тожиев ҳақидаги мақоласини учинчи саҳифада ўқишингиз мумкин.

Тўртинчи саҳифада ҳажвий материаллар, спорт хабарлари ва анъанавий телекурьер мажмуаси билан танишасиз.

ЭШИТМАДИМ ДЕМАНГЛАР!

ЎзССР ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ

«Тошэкс» ишлаб чиқариш бирлашмаси негизида малакали ишчи кадрлар тайёрловчи 17-ҳунар-техника билим юрти 9—11-синф битирувчиларини қуйидаги ихтисослар бўйича

ЎҚИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

Кенг профилдаги станокчи, электр-газ пайвандчи, механика-йиғув ишлари чилангари, автомобилларни таъмирловчи чилангар.

Ўқиш муддати: 9-синф маълумотига эга бўлганлар учун 2—3 йил; 11-синф маълумотига эга бўлганлар учун 10 ой. Ўқувчиларга 80 сўм стипендия берилади.

Билим юрти шартнома асосида ўқувчиларга транспорт воситаларининг «С» тоифали ҳайдовчиси гувоҳномасини олиш учун ДОСААФда ўқишга йўлланма беради. Шунингдек ёшларни Туркистон ҳарбий округида ҳарбий хизматга тайёрлайди.

Қуйидаги касбдаги мутахассисликлар бўйича пуллик курслар очилган:

автомобилларни таъмирловчи чилангар (карбюраторчи-моторчи, автоэлектрчи-аккумуляторчи, агрегатчи-кузовчи).

Ишлаб чиқариш практикаси автомобилларга техника хизмати кўрсатиш станцияларида ўтказилади. Битирувчиларга мутахассислиги бўйича гувоҳнома берилади.

Ўқиш ҳақи—280—400 сўм. Ўқиш муддати—2,5 ой.

«Тошэкс» ишлаб чиқариш бирлашмаси:

токарларни, штамповчиларни, металл қирқувчиларни, электр-пайвандчиларни, кранчиларни, электромонтёрларни, қуйиш цехлари ишчиларини ва шу касблар бўйича шогирд ўқувчиларни

ДОИМИЙ ИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

Мутахассислиги бўлмаган шахслар корхона қошидаги қисқа муддатли курсларда касб ўрганишлари мумкин.

Ишга қабул қилинганлар шаҳар фуқаролари рўйхатига ўтказилади, уларга шинам ётоқхонадан жой берилади.

Замонавий спорт анжомлари билан жиҳозланган спорт комплекси, болалар боғчаси ишлаб турибди. Малакали мутахассисларга бир йил давомида оилавий ётоқхонадан жой ажратилади.

Корхонада тўлиқ бир йил ишлаган ишчи ходимларга имтиёзли шартларда техник олий ўқув юртларининг кечки бўлимларига кириб ўқиш учун йўлланма берилади.

Ўртача ойлик маош — 350-450 сўм, шогирдларга ўқиш даврида келишув асосида 150-220 сўм маош тўланади.

Манзилимиз: Тошкент шаҳри — 52, Содиқов кўчаси, 6-уй. (4, 5, 24-троллейбусларнинг «Старт» стадиони бекати).

Телефонлар: СПТУ—17 — 68-67-09, 68-68-74;
«Тошэкс» бирлашмаси — 35-62-92.

КАДИШЕВ НОМЛИ 33-АВИАЦИЯ
ҲУНАР-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ
ҚУЙИДАГИ ИХТИСОСЛАР БЎЙИЧА

ЎҚИШГА ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

— учиш аппаратларини йиғувчи чилангар;
— механика йиғув ишлари чилангари;
— кенг тармоқли станокчи;
— рақамли программа билан бошқариладиган станокларнинг операторн;
— токарь;
— фрезерчи;
— электр пайвандчи;
— тикувчи-мотористка.

ЎҚИШ МУДДАТИ:

Совет Армияси сафидан қайтганлар учун — 6 ой (бошқа шаҳарликлар учун ётоқхона бор).

11-синфни битирганлар учун — 10 ой.

Ойига 115 сўм стипендия ҳамда ишлаб чиқариш практикасидан тушган иш ҳақининг 50 фоизи тўланади.

ЎҚИШ ГУРУҲЛАР ТЎЛИШИГА ҚАРАБ БОШЛАНАДИ.

9-синфни битириб, 1—2 йиллик гуруҳларга қабул қилинганлар битиргандан сўнг касб эгаллаганликлари ҳақида ҳужжат оладилар.

Хоҳловчилар билим юрти қошидаги кечки мактабда ўқишлари мумкин.

3 йиллик гуруҳларга қабул қилинганлар тўлиқ ўрта маълумот ва касб эгаллаганликлари ҳақида диплом оладилар.

Ёшларга узлуксиз техникавий маълумот бериш мақсадида билим юрти Тошкент машинасозлик институти экспериментал ўқув илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси таркибига киритилган. Ўқиш муддати 7 йил бўлиб, биринчи поғонасида ўқиш 2 йил давомида билим юртида ўтади.

Кирувчилар математикадан (оғзаки), она тили (ёзма) имтиҳон топширадилар.

Битиргандан сўнг тўлиқ ўрта маълумот ва касб олганликлари ҳақида ҳужжат оладилар.

Ўқишни муваффақиятли тугатганлар Тошкент машинасозлик институти ёки авиация техникумида ўқишни давом эттирадилар.

9-синфни битириб, билим юртининг барча туридаги гуруҳларига қабул қилинган ҳамма ўқувчилар бепул кийимбош ва иссиқ овқат билан таъминланади.

ЎҚИШ МУДДАТИ УЗЛУКСИЗ МЕҲНАТ ФАОЛИЯТИГА КИРАДИ.

Машғулотлар ўзбек ва рус тилларида олиб борилади.

Ўқувчилар ўқиш даврида Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмаси ишчи ва хизматчиларига берилган имтиёзлардан ҳам фойдаланадилар.

ЎҚИШНИ ТУГАТГАНДАН СЎНГ ШУ КОРХОНАДА ИШ БИЛАН ТАЪМИНЛАНАДИЛАР.

Ўқиш 1 сентябрда бошланади.

Кирувчилар қуйидаги ҳужжатларни топширадилар: директор номига ариза, 9-синфни тамомлаганлиги ҳақида ҳужжат ёки ўрта маълумот ҳақидаги аттестат, туғилганлик ҳақида гувоҳнома (паспорт, яшаш жойидан маълумотнома, ота-онасининг ишхонасидан маълумотнома, 6 донадан 3х4, 4х5 см. фотосурат).

Билим юрти манзилгоҳи: 700207, Тошкент шаҳри, Ҳамза райони, генерал Петров кўчаси, 331-уй, (30, 119, 151, 192, 110, 42, 44-автобуслар, 6, 29-трамвайларнинг «С. И. Кадишев номли билим юрти» бекати).

Телефонлар: 96-58-20, 96-39-72, 96-47-70.

ЭШИТМАДИМ ДЕМАНГЛАР!

Лутфулла КАБИРОВ

САЛОМ—АЛИК

Ҳажвия

— Кир, киравер, Икром, — деди директор қўлини узатаркан. — Соғлиғинг қалай?

— Раҳмат, яхши, — дедиму ичимдан қиринди ўтди. «Бошланди!»

— Хотининг?

— Шукур, уям яхши.

— Болалар саломатми?

— Раҳмат, чопқиллаб юришибди.

— Ота-онанг?

— Раҳмат, сиҳат-саломатлар.

— Уй ичилар, молу ҳол?

— Ҳаммаси жойида.

— Қалай дам олдинг? Янги куч-ғайрат билан...

— Ҳа, ҳа, раҳмат, яхши.

— Қариндош-уруғ, қўни-қўшнинг?

— Ҳаммалари яхши, тинч.

— Кайфият қалай, кайфият?

— Аъло, раҳмат...

— Ҳалиги, сенинг...

— Раҳмат, раҳмат, жуда яхши... — имкониятни қўлдан бермай энди мен бошладим. — Ўзингизнинг соғлиғингиз яхшими, хўжайин?

— Раҳмат, яхши, — бош силкиди бошлиқ.

— Рафиқангиз?

— Раҳмат, тузук.

— Кичкинтойлар?

— Юришибди, шукур.

— Қариндош-уруғ, таниш-билишларингиз сиҳат-саломатмилар?

— Ҳа, ҳаммалари сиҳат-саломат.

— Ўғлингиз қалай, ўғлингиз? Институтга...

— Киролмади сўтак, — тумтайди директор.

— Сўт... э-э, афсус, афсус...

Мен довдираб қолдим. Бироздан сўнг ўзимни қўлга олиб давом этдим:

— Уй ичи, хўжалик, ҳаммаси жойидами?

Директор юрагини уқалай бошлади

— А, ҳалиги... — дудуқланиб қолдим. Яна нимани сўрасам экан?

Директор бироз кутди ва ҳўмрайганча сўз бошлади:

— Биласанми, сени нега чақирдим? Ишга кечикиб келяпсан. Бугун ҳам... Ахир тартиб-интизом деган нарсалар бор, буёғи квартал охири... Режани бажариш керак. Сен эса ишга ярим соат кечикиб келдинг. Бунақада бўлмайди...

Мен гуноҳкорона бош эгдим. Ахир унга қўшни бўлимда ишловчи Олимжонни ҳовлида учратиб қолиб юқоридагидек салом-алик қилганимни қандаям тушунтирардим!

Русчадан
Зоҳиджон НЕЪМАТ
таржимаси.

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи Номоз САЪДУЛЛАЕВ.

Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖУРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Тоҳир МИРҲОДИЕВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТЎЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Сайди УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МУАССИС: Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй

Халқ сўзи

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Босишга топшириш вақти 21.00 Босишга топширилди 22.30. Индекс: 64608. 5717-буюртма.